

Täysistunto

Tiistai 2.5.2023 klo 13.59—16.33

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 16.33.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola (13.59—15.58) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (15.58—16.33).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 27.4.2023 antanut hallituksen esityksen HE 3/2023 vp, joka otetaan lähetekeskusteluun tässä istunnossa.

2.2. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 2, 3/2023 vp.

2.3. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2022 (K 3/2023 vp), joka otetaan lähetekeskusteluun tässä täysistunnossa.

2.4. Toimenpideoitteet

Puhemiesneuvosto on 25.4.2023 päättänyt lähettää valiokuntiin toimenpideoitteet TPA 1-5/2023 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 3/2023 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

4. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2022

Kertomus K 12/2023 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä yhteydessä enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun, esittelypuheenvuoro, valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen.

Keskustelu

14.02 **Kimmo Kiljunen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On harvinainen hetki esitellä Euroopan neuvoston valtuuskunnan kertomus eduskunnalle — me saimme sen tehdä näin täydelle salille. Kiitokset läsnäolon mahdollisuudesta, ja meidän raporttimekin on omalla tavallaan painava. Euroopan neuvosto, kuten tunnettua, on johtavin ihmisoikeusjärjestö Euroopassa ja nimenomaan keskittynyt kolmeen perusarvoon: demokratiaan ja ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen. Se on siis normatiivinen järjestö, joka luo sitten sitä puitelainsäädäntöä, jonka pohjalta me kansallisesti... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt lähti mikrofonin — jaa, nyt taas pelaa.

...toteutamme perusihmisoikeuksia Suomessa ja koko Euroopassa.

Euroopan neuvostossa on 46 jäsenvaltiota. Kaksi Euroopan maata ”are not eligible” — tätä termiä käytettiin myöskin Strasbourgissa viime viikolla — eli kahden entisen jäsenvaltion ei ole ollut mahdollista olla jäsenenä. Ne ovat Venäjä ja Valko-Venäjä. Parhaillaan käydään keskustelua siitä, että Kosovo voisi liittyä, ja meidän valtuuskuntamme, jota vedän Euroopan neuvostossa, on vahvasti ollut tukemassa pienen valtion oikeutta tulla ei välttämättä valtiollisena toimijana, koska se on debatin alla oleva asia — muun muassa Euroopan unionin jäsenvaltioista osa ei ole tunnustanut Kosovoa — vaan sen vuoksi, että Euroopan neuvosto tarjoaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen täytäntöönpanon kautta väylän kosovolaisillekin tulla mukaan siihen ihmisoikeusjärjestelmään, mitä me olemme noudattamassa.

Valitettavasti viime vuoden vuosikertomuksen ylivoimaisesti hallitsevin teema oli Venäjä, Venäjän asema. Venäjä on kuulunut tuohon järjestöön aikaisemmin. Valko-Venäjä ei edes voi kuulua järjestöön niin kauan kuin siellä on kuolemanrangaistus käytössä. Euroopan neuvostossa on pyhä periaate se, että kuolemanrangaistus ei voi olla lainsäädäntöjärjestelmässä: olemassa oleva valtio ei voi olla silloin Euroopan neuvoston jäsen. Ja kiintoisaa myöskin on tietää se, että Euroopan unionin jäsenyyden ehtona on Euroopan neuvoston jäsenyys eli Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen. Se on siinä semmoinen keskeinen iso taustaolettamus.

Meillä oli viime vuoden helmikuun 24. päivän jälkeen vaikea hetki Euroopan neuvoston osalta — ei sen suhteen, että meiltä oli pohja poissa pitää Venäjä jäsenenä tuossa järjestös-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

sä, vaan sen vuoksi, että samanaikaisesti tapahtui se olennainen muutos, että Venäjän kansalaisilla ei ole mahdollisuutta vedota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, jolloin tämä ihmisoikeusjärjestelmä, joka on Euroopan laajuinen, ei pääse toteutumaan täysimääräisesti. Se on ollut nimenomaan kansalaisten näkökulmasta suuri menetys, jonka muun muassa venäläiset kansalaisjärjestöt ovat todenneet lähtökohtaisesti valitettavana seikkana, vaikka me kaikki tunnistamme, että tämä brutaali aggressio, hyökkäys Ukrainaan, rikkoi keskeisiä perusperiaatteita sekä kansainvälisen ihmisoikeusjärjestelmän kannalta että tietenkin YK:n peruskirjan kautta. Myöskin alueellinen koskemattomuus ja suvereniteetti tuli murrettua kertaheitolla, eli kansainväliselle sopimusjärjestelmälle Venäjä sanoi selvästi näkemiin, bye-bye, jolloin mekin jouduimme toteamaan bye-bye Venäjän valtuuskunnalle. 12.3. tämä päätös tehtiin Euroopan neuvostossa ja Venäjä joutui poistumaan.

Sen seurauksena meillä on ollut paljon nyt prosessin alla Venäjään liittyviä asioita. Itse asiassa koko viime vuosi meni tässä poliittisesti tulehtuneessa tilanteessa, käsiteltiin Venäjää monesta kulmasta, ja keskeinen iso asia, joka Euroopan neuvoston työssä tulee meille kaikille vastaan, ovat tietysti nämä sotarikosoikeudenkäynnit, jotka tässä aidosti odottavat. Eurooppa odottaa sitä, maailma odottaa sitä, ja minä nyt sanon suoraan, että Venäjän kansakin joutuu odottamaan sitä. Tässä on tehty niin brutaaleja sotarikoksia ihmisyyttä vastaan, että me olemme luomassa nyt ihmisoikeusjärjestelmän taustalle sotarikostuomioistumia Euroopan neuvoston puitteisiin.

Toinen iso asia, joka oli meillä viime viikolla Strasbourgissa, liittyy siihen, että me olemme myöskin varautuneet siihen, että Venäjä joutuu korvaamaan vahinkoja, joita on aiheutettu. Tällöinen vahinkorekisteri ollaan perustamassa nimenomaan Euroopan neuvoston puitteisiin, ja siinä tullaan listaamaan kaikki ne vahingot, mitä tämä brutaali hyökkäys Ukrainaan on aiheuttanut. Se on sitten myöhemmässä vaiheessa varsinaisesti se kompensatiojärjestelmä, joka rakennetaan siihen taakse, ja sitä tullaan seuraamaan.

Arvoisa puhemies! Tähän kauteen liittyvät myöskin ne päätökset, jotka on nyt tehty tälle vuodelle ja joita viime vuonna jo lähdettiin lanseeraamaan ja jotka liittyvät huippukokoukseen. Euroopan neuvostolla on ollut kolme huippukokousta tähän asti aikaisemmin, ja nyt tulee neljäs, ja se neljäs tullaan pitämään juuri tämän heikentyneen turvallisuustilanteen vuoksi Reykjavikissa toukokuun puolivälissä. Suomesta siihen tulee osallistumaan tasavallan presidentin johdolla Suomen valtuuskunta, ja myöskin me Euroopan neuvoston puhemiesneuvoston jäsenet tulemme sitten olemaan Reykjavikissa mukana tässä prosessissa. Siellä nimenomaan ollaan nyt luomassa keskeisesti demokratiaajulistusta, joka tulee olemaan eurooppalainen demokratiaajulistus, jossa määritellään demokratian kriteerit, ja myöskin tämä vahinkorekisteri tullaan kansainvälisesti perustamaan. Siihen tulee siis sopimusperusteinen järjestelmä, ja se tulee myöskin ennakoimaan tulevaa eurooppalaisessa järjestelmässä, kansainvälisessä järjestelmässä, että vastaaviin sotarikoksiin syyllistyttyessä voi odottaa myöskin tiettyjä seurauksia, sekä rikosoikeudellisia seurauksia että myöskin vahingonkorvausseurauksia. Nämä ovat isoja asioita.

Puhemies! Minä joudun päättämään puheenvuoron, kun näen, että aika kuluu. Päätän sen siihen, että Euroopan neuvoston valtuuskuntaa usein on pidetty — ja sanon sen myöskin avoimesti tässä — kansanedustajien hautuumaana. Miksi? Sen takia, että se syö meiltä paljon aikaa. Me Euroopan neuvoston jäsenet itse asiassa olemme kahden parlamentin jäseniä, ihan valiokuntatyöskentelyineen ja toimintatapoinemme, ja se vie meiltä paljon aikaa. Aidosti joudumme olemaan täältä salista myöskin paljon poissa edustaaksemme siellä Suomea, ja valitettavasti nytkin meille kävi niin, että meidän varapuheenjohtajamme

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Anne-Mari Virolainen ja kaksi muuta valtuuskunnan jäsentä jäi valitsematta näissä vaaleissa — ei välttämättä Euroopan neuvoston vuoksi, mutta tämä vain toteutuu jatkuvasti: se, että liian usein on niin, että tässä maassa ja ehkä jopa tässä talossa ei arvosteta sitä työtä, mitä me kansainvälisissä järjestöissä tehdään, vaikka se aidosti ansaitsisi sen. Ja minä arvostan sitä, että nyt te kuuntelit tämän puheenvuoron. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen. — Ja nyt edustaja Hopsu.

14.09 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Vaikka käsittelemme vuoden 22 kertomusta Euroopan neuvoston parlamentaarista työstä, on tämä varmasti myös Suomen valtuuskunnalle eräänlainen tilinpäätös kuluneista neljästä vuodesta valtuuskunnan todennäköisesti kesällä vaihtuessa.

Euroopan neuvoston alkuperäinen tarkoitus on pitää yllä rauhaa Euroopassa. Silloiset perustajamaat näkivät, että rauha voidaan saavuttaa vain rakentamalla demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvia yhteiskuntia. Järjestön tehtävä on todella ajankohtainen ja työ tärkeää. Normiston laatiminen — tällä hetkellä 224 oikeudellista sitovaa sopimusta —, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen työ, joka antaa yksilöille mahdollisuuden saada oikeutta tapauksissaan, ja maiden monitorointi tarvittaessa sekä vaalitarkkailut ovat konkreettisia ja tärkeitä työkaluja.

Kun valtuuskunta aloitti työnsä vuonna 2019, oli Suomen pj-kauden aikana juuri löydetty ratkaisu, kuinka saada Venäjä takaisin Euroopan neuvoston työn piiriin. Venäjän asenne työskentelyssä ei tästä uudesta alustakaan lähtien osoittautunut kuitenkaan yhteistyöhaluiseksi. Venäjä hyökkäsi Ukrainaan viime helmikuussa, ja Euroopan neuvoston yleiskokous piti ylimääräisen istunnon 14.—15. maaliskuuta. Edustajat tukivat istunnossa Ukrainaa vankkumattomasti ja tuomitsivat Venäjän toimet yksimielisesti. Kesken keskustelun tuli myös tieto siitä, että Venäjä oli faksilla ilmoittanut irtautuvansa, vetäytyvänsä, järjestöstä. Keskustelu käytiin kuitenkin loppuun, ja äänestettiin yksimielisesti äänin 216—0 lausunnosta, jossa tuomitaan jyrkin sanoin Venäjän sotatoimet Ukrainassa ja vaaditaan niiden välitöntä lopettamista. Yleiskokous totesi, että Venäjän toimet ovat vakavuudeltaan sellaiset, että maan osallistumisoikeuksien jäädyttäminen 8 artiklan mukaisesti on täysin oikeutettua eikä Venäjä siksi enää voi olla Euroopan neuvoston jäsen. Tämä Ukrainan tilanne on tietysti ollut se kaikista eniten käsitelty aihe kuluneen vuoden aikana.

Samassa lausunnossa yleiskokous myös päätti lopettaa kaikenlaisen yhteistyön Valko-Venäjän viranomaisten kanssa. Työtä Venäjän ja Valko-Venäjän kansalaisyhteiskunnan tukemiseksi tulisi kuitenkin jatkaa ja onkin jatkettu. Tästä aktiivisesta Valko-Venäjän opposition yhteydenpidosta kiitos myös meidän valtuuskunnan puheenjohtajalle Kiljuselle — teillä on raportojana tässä tärkeä rooli.

Samalla päätettiin myös, että venäläisten oikeus valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen jatkuu vielä kuusi kuukautta erottamispäätöksen jälkeen. EIT on kuitenkin sittemmin linjannut, että se käsittelee kaikki tärkeät Venäjää koskevat oikeustapaukset siitäkin huolimatta, että Euroopan ihmisoikeussopimus ei ole enää voimassa Venäjällä.

Venäjän ero mahdollisti myös Kosovon jäsenhakemuksen, joka johti jo Kosovon puheoikeuteen kokouksissa, mutta itse jäsenyys on tähän saakka edennyt hitaasti. Toivottavasti se saa nyt vauhtia alleen — ainakin tällaisia terveisiä kuulimme ministerin puolelta.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Arvoisa puhemies! Euroopan tilanteen ollessa näin epävakaa on Euroopan neuvosto 18 vuoden tauon jälkeen järjestämässä huippukokousta, joka tulee olemaan etenkin Ukrainakokous. Toisena tärkeänä aiheena tulee olemaan demokratia, toimivan demokratian määrittely muodostaminen ja Euroopan neuvoston mahdollisuudet tukea kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa edistäviä toimia. Kokouksessa valmistellaan myös sotarikosten vahinko- ja vastuumekanismeja, joka otettaisiin ensimmäisen kerran käyttöön Ukrainaan kohdistuneiden rikkomusten taltioimiseksi. Yleiskokous on myös korostanut, että jäsenmaiden olisi tuettava EU:ta liittymään nopeasti Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä autettava kansainvälistä rikostuomioistuinta, ICC:tä, tutkimaan sotarikoksia tehokkaasti. Yleiskokous esittää myös erityistuomioistuimen perustamista tutkimaan Venäjän hyökkäyssotaan liittyviä rikoksia.

Itse olen osallistunut yleiskokouksen keskusteluun vahvemmassa ympäristö- ja ihmisoikeussopimuksesta. Myös luonnontuhonnan kriminalisointia tulisi edistää tässä yhteydessä. Tätä keskustelua jatkettaneen huippukokouksessa ja yleiskokouksen tulevassa työssä. Myös sodan ympäristövaikutukset tulisi saada hyökkääjän korvattaviksi jälleenrakennuksen tapaan ja rikokset tuomittua muiden sotarikosten tapaan.

Kiitos tiivistä yhteistyöstä niin suurlähettiläälle, Nina Nordströmille, kuin eduskunnan osaavalle sihteeristölle ja koko valtuuskunnalle.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Guzenina.

14.15 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen puhui pitkällä kokemuksella kansainvälisiltä areenoilta Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana. Hän on seurannut hyvin läheltä Euroopan neuvoston toimintaa viimeiset neljä vuotta ja tietää hyvin esimerkiksi tämän historian, minkä johdosta nyt ainoastaan 46 maata on Euroopan neuvoston jäsenenä — aikaisemmin 47, ja Venäjä ei enää ole jäsenenä.

Kysisinkin edustaja Kiljuselta Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana: kun aikoinaan meidän presidenttimme, Halonen, sai aikaan siellä Halonen Orderin, joka on käytännössä tämän monitorointijärjestelmän alkusysäys, niin millä tavalla siellä nyt laajemmin parlamentaarikoiden kesken arvioidaan tätä Ukrainan sotaa, monitorointijärjestelmää, eri maiden ihmisoikeuskäsityksiä ja ennen kaikkea sitä, millä tavalla eri maiden parlamentaarikot ovat valmiita auttamaan Ukrainaa?

Meiltä Suomestahan on lähtenyt pääministeri Marinin johdolla hyvin vahva signaali siitä, että me olemme valmiita auttamaan Ukrainaa kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Nyt on äärimmäisen tärkeää — mikä tahansa meidän tuleva hallituspohjamme täällä Suomessa tulee olemaan — että tätä tärkeää työtä tullaan jatkamaan, Ukrainaa ei jätetä yksin taistelemaan tässä valtavan katastrofaalisessa tilanteessa ja Euroopan neuvoston tuleva Suomen valtuuskunta myöskin ymmärtää roolinsa ja kannustaa muiden maiden parlamentaarikoita tekemään kaikkensa siinä, että kaikki parlamentit, jotka kuuluvat Euroopan neuvoston jäsenmaihin, tiedostavat tämän tilanteen vakavuuden ja yhdessä tuumin yhteen suuntaan katsoen ollaan Ukrainan tukena. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kemppi.

14.17 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Lämmin kiitos erityisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnalle, suurlähettiläälle, joka on aina ollut meitä vastas-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

sa, mutta myös eduskunnan kansainvälisten asioiden sihteeristölle siitä, että Suomen kansainväliset suhteet hoituvat eduskunnasta päin ja me pystymme olemaan mukana tällaisessa yhteistyössä kuin esimerkiksi Euroopan neuvosto.

Itse olen saanut olla mukana tässä työssä nyt neljä vuotta. Aika on ollut varsin myrskyinen: ensin esimerkiksi otimme Venäjän takaisin täysivaltaiseksi jäseneksi Krimin tekojen jälkeen ja sitten Ukrainan sodan alettua, Venäjän hyökkäyssodan alettua, me erotimme Venäjän kokonaan jäsenistöstä. Tämähän kertoo myös siitä, että Euroopan neuvosto on ainoita kansainvälisiä rauhaa rakentavia järjestöjä, jotka kykenevät päätöksiin. Tämä perustuu tietenkin siihen, että päätöksiä tehdään määräenemmistönä. Kun vertaamme Euroopan neuvostoa esimerkiksi YK:hon tai muihin vastaaviin toimijoihin, esimerkiksi Etyjiin, niin tämä määräenemmistö päätös tekee Euroopan neuvostosta vahvan toimijan. Siksi olen erityisen iloinen siitä, että esimerkiksi tällä hetkellä Euroopan neuvosto on päättänyt laittaa pisteen näille sotarikoksille ja saattaa tuomiolle sotarikolliset Ukrainan sodassa. Mielestäni tämänkaltaiset periaatepäätökset ja rauhan hakeminen ovat Euroopan neuvoston tärkeimpiä tehtäviä tässä ajassa.

Viime syksynä Euroopan neuvostossa käytiin keskustelua myös esimerkiksi Schengen-sopimuksesta. Ajattelen, että erityisesti epävakauden ylläpitäminen ja kansainvälisten sopimusten rikkominen Venäjän osalta ovat valtapeliä. Näinhän suurvallat aina ovat toimineet silloin, kun päädyimme sotatilanteisiin, kriisitilanteisiin. Kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia rikkomalla ja niitä kyseenalaistamalla on saatu valtaa juuri isoille maille. Tämän haluan sanoa tässä salissa, että pienen maan turva ovat vahvat kansainväliset sopimukset ja ihmisoikeussopimusten kunnioittaminen ja noudattaminen. Erityisen vahvasti sen oppii toimiessaan Euroopan neuvostossa ja sen yhteisössä. Suomikin on keventänyt viime vuonna Schengen-tulkintaa sellaisissa olosuhteissa, jos tulisi tällainen väestövaihtamisen sotatilanne, mutta katson, että erityisesti ihmisoikeuksien puolustaminen ei tarkoita kyvyttömyyttä toimia turvattomalta tuntuvassa tilanteessa. Schengenin rajasäännösten tulkinta muuttui, mutta on erityisen tärkeää, että meillä on tämä jälkikäteen valvonta ja demokratian kontrolli ja toisaalta myös huolellinen harkinta, jota toteuttaa näissä muutostilanteissa eduskunta.

Katson, että Suomi on monessa ihmisoikeussopimuksessa edelläkävijä mutta töitä meillä vielä riittää, joten toivon, että tätä työtä jatketaan.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Zyskowicz.

14.20 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Edustaja Guzenina opasti uutta, tulevaa hallitusta olemaan Ukrainalle samalla tavalla solidaarinen ja Ukrainaa samalla tavalla tukeva kuin nykyinen, Marinin hallitus. Vaikka tiedän, edustaja Guzenina, että teidän ryhmässänne ja monissa muissa siellä vasemmalla laidalla olevissa ryhmissä on paljon liioiteltuakin huolta uuden hallituksen — jos se tuolta pohjalta syntyy — tekemisistä, niin luulen voivani kaikkien Säätytalossa hallituksesta neuvottelevien puolueiden puolesta vakuuttaa teille ja kaikille muille, että Petteri Orpon hallitus tulee tukemaan Ukrainaa aivan samalla tavalla kuin nykyinen hallitus, tulee antamaan taloudellista tukea, tulee antamaan humanitääristä tukea ja tulee antamaan myös sotilaallista tukea. Ja aivan varmasti uuden hallituksen ministerit ja uuden eduskunnan kansanedustajat tulevat toivomukseenne mukaisesti kansainvälisillä foorumeilla toimimaan sen puolesta, että Uk-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

rainalle annettaisiin kaikki se tuki, mitä Ukraina ja sen kansa tarvitsevat jouduttuaan Venäjän raakalaismaisen ja rikollisen hyökkäyksen kohteeksi.

Edustaja Kiljunen, kiinnittää huomiota siihen, että kun ollaan Euroopan neuvostossa ja täällä parlamentissa, niin joudutaan olemaan samaan aikaan vähän niin kuin kahdessa paikassa. No, lehtitietojen mukaan tämä ei ole teille ongelma — jos tällainen pikku kevenys sallitaan — [Kimmo Kiljunen: Sallitaan!] mutta ymmärrän toki tähän liittyvät haasteet. Sen sijaan on oltava teidän kanssanne jonkin verran eri mieltä siitä, kun korostitte sitä, miten Venäjän jäsenyys Euroopan neuvostossa mahdollisti kuitenkin Venäjän kansalaisille Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen vetoamisen ja juttujen viemisen sinne. Tämähän on totta, niitä juttuja on siellä ollut, ja päätöksiä on annettu, mutta kun me tiedämme, minkälainen diktatuurijärjestelmä Venäjä on ja oli myös silloin, kun se otettiin takaisin Euroopan neuvostoon, ja myös silloin, kun se oli siellä joitakin vuosia ollut, niin kai me voimme olla yksimielisiä siitä, että on täysin ollut Venäjän hallinnon käsissä, minkä verran Venäjä haluaa esimerkiksi pr-syistä, goodwill-syistä, antaa arvoa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Venäjää koskeville ratkaisuille. Tällä tarkoitan sitä, että ei Venäjän kansalaisilla silloinkaan, kun Venäjä oli vielä jäsenenä, ollut sellaista valtiovallasta riippumatonta, siis oman valtionsa valtiovallasta riippumatonta, mahdollisuutta hakea oikeutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta kuin on niiden maiden kansalaisilla, jotka ovat aitoja demokratioita ja oikeusvaltioita.

Sanoitte myös, että suuri murhe koitti 24. helmikuuta viime vuonna, kun Venäjä hyökkäsi. Suomessakin on syytä rehellisesti arvioida sitä, että niinköhän vasta 24. helmikuuta 2022 Venäjä yhtäkkiä muuttui toiseksi, vai olisiko niin, että Venäjä jo kauan sitä ennen oli kehittynyt hyvin imperialistiseksi, militaristiseksi, aggressiiviseksi valtioksi. Se, että Venäjä otettiin Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainassa sytytetyn sodan jälkeen takaisin Euroopan neuvostoon ja että suomalaiset ja Suomi olivat tekemässä työtä sen puolesta, että tähän voitaisiin päästä, oli tietysti osa sitä politiikkaa, jossa haluttiin integroimalla Venäjä kaupallisesti mutta myös tähän ihmisoikeusjärjestelmään integroimalla jotenkin vaikuttaa Venäjään myönteisellä tavalla. No, tänä päivänä me kaikki tiedämme, että ei tuolla politiikalla — ei kaupallisella integroimisella, taloudellisella yhteistyöllä eikä tällaisella ihmisoikeusyhteistyöllä — ole ollut pitkän päälle mitään vaikutusta Venäjään. Viime aikoina on ilmestynyt hyviä kirjoja siitä, miten tämä nykyinen Putinin diktatuuri monelta osin on vanhan Venäjän jatkumoa. Esimerkiksi Martti J. Kari ja toinen henkilö, jonka nimeä en nyt muista, tekivät kirjan, joka lähti ihan sieltä hyvin kaukaa, tästä Venäjän strategisesta ajattelusta.

Herra puhemies, olihan se suositus seitsemän minuuttia? [Puhemies: Kyllä!] — Kiitos.

Sitten Venäjästä. Enkä mene nyt siihen, oliko Venäjän paikka Euroopan neuvostossa edes ennen 2014:ää, oliko ainakaan sen jälkeen, vaan menen tähän päivään. Venäjästä on kirjoitettu, että se on mafiavaltio, on kirjoitettu, että se on kleptokratia — muistaakseni esimerkiksi Toomas Hendrik Ilves on käyttänyt aika tiukkoja ilmaisuja. No, se, mitä Venäjällä nyt tapahtuu — varastetaan Fortumin omaisuus, ”otetaan väliaikaisesti haltuun” — todistaa, että Venäjä on juuri sellainen kleptokratia, mafiavaltio kuin mitä on väitetty, ainakin tällä hetkellä. Ja se, mitä muun maailman pitäisi tehdä ja olisi pitänyt tehdä jo ennen tätä Fortumin omaisuuden varastamista ja mitä muualla yritetään parhaillaan tehdä, on saada aikaan sellainen kansainvälisen oikeuden periaatteisiin sopiva prosessi, jossa YK:n, miksei myös Euroopan neuvoston, tuella perustettaisiin erikoistuomioistuin tai -tuomioistuimia yhtäältä käsittelemään näitä Venäjän johdon sotarikoksia — no, niitä herroja ei saa-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

da vastuuseen — mutta toisaalta käsittelemään Venäjän omaisuuden käyttämistä Ukrainan hyväksi. Se ei ole helppo juttu, sitä omaisuutta on yksityistä, sitä on keskuspankin, sitä on valtion, mutta tähän on päästävä, siihen, että kansainvälisen oikeuden puitteisiin sopivalla tavalla Venäjän omaisuutta voidaan ja tulee käyttää Ukrainan jälleenrakennuksen hyväksi.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen.

14.28 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskowicz tuossa edellä kuvasi sitä tilannetta, missä elämme Ukrainan tuen kanssa. On itsestään selvää, että Suomi tulee — toivon niin, että hallituspohjista riippumatta — jatkamaan tukea Ukrainalle lopulliseen Ukrainan voittoon asti. Tämä vaihe, mikä Ukrainan sodassa tällä hetkellä on, tietynlainen kulutussodan vaihe, edellyttää sitä, että länsi jatkaa ja vahvistaa entisestään tätä tukea. Toivon todella, että tälle työlle ja tälle tuelle myös tuleva Suomen oppositio tulee antamaan vastaavanlaisen varauksettoman tuen kuin edellinenkin hallitus oppositioltaan sai.

Tukea tulee siis jatkaa. Edustaja Zyskowicz kuvasi hyvin tätä kehitystä, mitä Venäjällä on tapahtunut. Voisi katsoa historiaa taaksepäin ja sitä, mitä ehkä lännessä olisi pitänyt tehdä vuonna 2008, viimeistään 2014, ja olivatko ne toimet, mitä silloin näimme, osasyy siihen, että Putin ryhtyi tähän raakalaismaiseen, täyteen hyökkäyssotaan viime vuoden helmikuussa. Valitettavasti Venäjän toimien tunnustaminen vaati siis näin pitkälle menneet ja näin pitkälle johtaneet toimet.

Venäjän sotarikoksista on tässä keskusteltu — myös siitä, että pidätysmääräyksiä on annettu ja toivottavasti ne joskus toteutuvat niin, että me pääsemme siihen vaiheeseen, että näiden rikosten tosiasialliset vastuuhenkilöt saadaan pidätettyä ja myös Haagiin tuomittaviksi. Se ei välttämättä ole helppoa. Onko se mahdollistakaan? Mutta on hyvä, että tämä signaali, viesti, on annettu.

Myös tässä keskustelussa on puhuttu vahinkorekisteristä. Siihen ovat viitanneet edustaja Kiljunen ja myös edustaja Zyskowicz omissa puheenvuoroissaan, ja me tiedämme historiasta, että Irakin sodan kohdalla oli mahdollista löytää ratkaisut, miten Irakin varantoja pystyttiin käyttämään Kuwaitin jälleenrakennukseen ja auttamiseen. Eli meillä on olemassa ennakkotapauksia ja keinoja tähän. Nyt on kyse siitä, onko tahtoa ja halua.

Fortumin haltuunotto — voisi sanoa ryöstö — on selkeä esimerkki kleptokratiasta, johon myös edellä viitattiin. Esimerkiksi yksin Fortumin puhdasta rahaa, sen tytäryhtiön puhdasta rahaa, jäi venäläisille tileille satoja miljoonia, ja nämä rahat eivät ole sieltä kotiutettavissa.

Puhemies, jatkan hetken sieltä.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Olkaa hyvä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa herra puhemies! Tämä Fortumin haltuunotto, ryöstö, mistä edellä on käyty keskustelua, on esimerkki siitä, millä tavalla Venäjä nyt toimii, entistä röyhkeämmin, näissä tilanteissa. Vahinkorekisteri, mistä tässä on puhuttu, tavoittelee sitä, että me voisimme venäläisten oligarkkien varoja, jotka on takavarikoitu tai jotka ovat vastaavien toimenpiteiden piiriin joutuneet, käyttää jatkossa Ukrainan auttamiseen ja Ukrainan jälleenrakentamiseen. Kyllä tähän täytyy löytää ratkaisu. Onko se ratkaisu vahinkorekisteri vai mikä? Irakin nostin tuossa esille yhtenä mahdollisuutena — sen, mitä siellä käytettiin — mutta mei-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

dän pitää löytää keino myös siihen, että tämä jäädytetyn omaisuuden tilanne ei voi kovin pitkään pitkittyä.

Meillä on yksi esimerkki, vaikkapa tuo entinen Hartwall Arena, Helsinki-areena, jossa on vajaa puolet suomalaisomistusta ja sen lisäksi merkittävä venäläisomistus, mikä tällä hetkellä tarkoittaa sitä, että suomalaisomistuskin on käyttökiellossa tai käyttämättömänä. Puhutaanko vuodesta, vuosista, viidestä vuodesta vai mistä aikajänteestä? Ratkaisuhan tällaiseen pitää löytää.

Långvikin kokonaisuus on toinen esimerkki, ja on iso määrä muuta omaisuutta esimerkiksi Suomessa mutta monissa muissakin Euroopan maissa. Ja kannustan kyllä kaikkia tekemään työtä sen eteen, että vahinkorekisteri tai joku muu järjestelmä löydetään, niin että nämä varat, jotka on todennäköisesti hyvin isoilta osin alun perinkin rikollisin toimin tehty, saadaan käyttöön Ukrainan auttamiseksi ja viimeistään jälleenrakentamiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

14.33 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Aivan ensimmäiseksi kiitän edustajia Kemppi ja Hopsu, jotka ovat meidän nyt poistuvan valtuuskunnan jäseniä, hyvin aktiivisesta osallistumisesta Euroopan neuvoston työhön ja itse asiassa koko valtuuskuntaa ja samoin sihteeristöä, joka on tukenut meidän työtämme tuolla Euroopan neuvostossa. Tässähän tapahtuu nyt sitten aidosti muutoksia, koska valiokuntien ja valtuuskuntien kokoonpanot määritetään uudelleen.

Edustaja Guzenina käytti arvokkaan puheenvuoron ja kysyi suoraan, ja haluan hänestä sanoa sen, että hänen osaltaan saa kiittää edellistä kautta, eli te olitte vuodet 2015—2019 Euroopan neuvoston valtuuskunnan puheenjohtajana vastaavassa roolissa kuin minä ja erittäin keskeisessä roolissa siinä vaiheessa, kun tehtiin näitä ponnisteluja uudemman kerran, että Euroopan neuvosto voisi tulla koko Eurooppaa kansalaisyhteiskunnan tasolla edustavaksi yhteisöksi.

Palaan hieman tähän kysymykseen, minkä edustaja Zyskowicz sanoi tästä Venäjän jäsenyydestä ja sen ehdoista. Siinä myöskin tasavallan presidentti näytteli isoa roolia, kun hän vieraili silloin 2019 tammikuussa Euroopan neuvostossa Strasbourgissa ja avitettiin tätä prosessia. Kuvaan sitä hieman teille tarkemmin, mutta vastaan ensin tähän kysymykseen Ukrainasta ja monitorointijärjestelmästä.

Tämähän on todellakin perustunut tulevan tasavallan presidentti Halosen aloitteeseen, kun uusia jäsenmaita tuli Euroopan neuvostoon 1990-luvun alussa ja näissä yhteiskunnissa oli vakavia demokratiavajeongelmia, ihmisoikeusongelmia. Haluttiin, että Euroopan neuvoston puitteissa lähdetään seuraamaan systemaattisesti näiden maiden demokratian tilaa. Meillä on tusinan verran maita tälläkin hetkellä pysyvän monitoroinnin piirissä. Itse tiedän sen erinomaisen hyvin, kun olen monitoroija Armeniaan liittyen. Seuraan Armenian poliittista kehitystä viikoittain. Meillä on koko ajan yhteys sinne, pääministeriä myöten. Me käymme jatkuvasti dialogia sinne, ennen kaikkea ihmisoikeusvaltuutetun kanssa, ja poliittisten puolueiden kanssa Armenian parlamentissa seuraamme demokratian tilaa. Se on erittäin systemaattista seurantaa, mitä Euroopan neuvosto tässä suhteessa tekee, ja me raportoimme sitten yleiskokoukselle, ensisijaisesti monitorointikomitealle Euroopan neuvoston puitteissa ja sittemmin yleiskokoukselle. Eli meillä on koko ajan tämä demokra- tiakeskustelu käynnissä eri maihin liittyen.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Kysyitte, edustaja Guzenina, Ukrainaan liittyen. Voin sanoa sen, että jos johonkin maahan tällä hetkellä suuntautuu koko ajan voimakas solidaarisuus Euroopan neuvoston yleiskokouksessa, niin se on Ukraina. On erittäin aktiivinen valtuuskunta Ukrainasta, me tapamme heitä jatkuvasti tietysti näiden yleiskokousten puitteissa — terveisiä vaan eduskunnallekin viimeviikkoisesta keskustelusta ukrainalaisten kollegojen kanssa — ja osoitamme monella tavalla, resoluutioiden, päätöslauselmien ja muiden kautta, solidaarisuutta, ennen kaikkea tämän normatiivisen järjestelmän kehittämisen kautta, johon viitattiin nyt tällä rikostuomioistuinprosessilla, jota on käynnistetty Euroopan neuvoston puitteissa, ja nyt viime vaiheessa tämän vahinkorekisterijärjestelmän kautta.

Otan vain esimerkin siitä — kun se liittyy kysymykseen siitä, kun edustaja Zyskowicz totesi, että 24.2. horjutti eurooppalaista turvajärjestelmää — että meillä on kokemuksia muistakin päivistä ja pidemmistä jaksoista. Vastaan siihen kahdesta kulmasta. Minulla oli tilaisuus nimenomaan Euroopan neuvoston puitteissa puhemiesneuvoston jäsenenä vieraillla Ukrainassa vuosi sen jälkeen, kun tämä invaasio oli tapahtunut, eli 24. päivä helmikuuta tänä vuonna. Muistan puhuneeni — ja tiedän, mitä sanoja käytin radan edustajille eli ukrainalaisille parlamentaarikoille vieraillessani radassa eli heidän parlamentissaan — ja käyttäneeni selkeästi seuraavia sanoja: ”Teille 24.2. on se kulminaatiopiste. Te olette kohdanneet tämän brutaalien aggression. Meille suomalaisille tämä 24.2. ei kuitenkaan ole se päivä. Meille se päivä on 30. päivä marraskuuta 1939. Me olemme kohdanneet saman aggression samasta ilmansuunnasta, ja me olimme yksin. Ja me olimme yksin. Te voitte olla vakuuttuneita, radan jäsenet” — sanoin juuri näillä sanoilla — ”te ette jää yksin.” Ainakin Suomessa meillä on voimakas, syvä muisti siitä kammottavasta tilanteesta ja avuttomana olemisesta siinä tilanteessa, siitä, miten me selviämme, ja me emme jätä ukrainalaisia yksin. Siinä mielessä olen ilahtunut kuullessani sen, että edustaja Zyskowicz vakuuttaa, että nämä Säätytalossa käytävät neuvottelut koskevat myöskin solidaarisuutta Ukrainaa kohtaan. Te tulette ponnistelemaan samoilla pohjilla kuin mekin. Tunnistan sen ja tiedän sen, että tämä talo on ollut yksimielinen tässä asiassa aikaisemminkin, ja aivan varmasti riippumatta hallituksesta, mikä täällä muodostetaan, me tunnemme tämän vahvan solidaarisuuden.

Te viittasitte siihen, että eihän tämä alkanut 24.2. Te olette ihan oikeassa, edustaja Zyskowicz, ei tietenkään alkanut. Itse asiassa, jos ottaa historiallisen katsauksen tähän, voi sanoa, että viime vuosisadan järkyttävimmät sodat, ihmisoikeusloukkaukset, kansainväliset rikokset Euroopassa olivat kaikki hajoavien imperiumien aikaansaannoksia: ensimmäinen maailmansota, toinen maailmansota — kaikki prosessit voidaan käydä läpi, enkä rupea käymään niitä läpi — kaikki siirtomaasotia myöten ovat hajoavien imperiumien aiheuttamaa kriisiä.

Tämä sota, mikä Ukrainassa on, Neuvostoliiton hajoamisprosessin viimeinen jälkinäytös, on se viimeinen taistelu. Tämän jälkeen ei ole enää olemassa sellaista imperiumia: Venäjä ei ole enää imperiumi sen jälkeen. Se tulee keskisuureksi toimijaksi, jos se jossain vaiheessa siksi tulee. Toivottavasti se tulee osaksi kansainvälistä yhteisöä, mutta imperiaalinen prosessi on nyt tähän päättynyt. Ukrainalaiset käyvät siinä suhteessa erittäin tärkeätä taistelua sekä omasta olemassaolostaan että eurooppalaisen turvajärjestelmän puolesta, itse asiassa demokratiankin puolesta — itse asiassa Venäjän demokratian puolesta, koska siinä täytyy tapahtua muutos myöskin Venäjällä. Tämä on ollut 30-vuotinen sota, edustaja Zyskowicz: siellä on Transnistria, siellä on Tšetšenia, siellä on Abhasia, siellä on Etelä-Ossetia, siellä on tietenkin Georgian kriisi, siellä on tietenkin Ukraina ollut eri vaiheissa ja

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

nyt sitten viime vuodesta Ukrainan tilanne. Tämä on ollut pitkä, pitkä hajoamisprosessi. Kuviteltiin, että se Neuvostoliiton hajoaminen tapahtui yllättävän väkivallattomasti silloin 90-luvulla, ja näin verinen prosessi se on ollut. Näin verinen prosessi se on, ja nyt on sen päätepiste tässä. Eli tämä täytyy nähdä siinä historiallisessa muistissa, kun me arvioimme tätä.

Ja nyt sitten, arvoisa puhemies, tähän Venäjän tilanteeseen ja siihen, minkä vuoksi silloin 2019 toimittiin myöskin Suomen hallituksen toimesta aktiivisesti niin, että Venäjä tulisi takaisin mukaan parlamentaarisen yleiskokouksen työhön. Sehän oli järjestössä jäsen koko ajan mutta silloin tuli yleiskokoukseenkin täysivaltaisesti mukaan. Siinä oli ehdottomasti lähtökohtana se... Minulla ei ole mitään illuusioita Venäjän oikeusjärjestystä kohtaan, ei pienimpiäkään illuusioita, ei siis mitään, me näemme raadollisesti sen, miten se toimii. Siitä huolimatta argumentti oli pätevä: venäläisellä kansalaisyhteiskunnalla oli mahdollisuus saada äänensä kuuluviin Euroopan neuvoston kautta. 23 prosenttia kaikista ihmisoikeustuomioistuimissa [Puhemies koputtaa] käsiteltävistä asioista tulee Venäjältä, yhteensä 13 000, ja niistä päätöksistä lähes 95 prosenttia on pantu täytäntöön Venäjällä. Se tehdään paikallisviranomaisten toimesta kyllä. Meillä ei ole yhtään Euroopan neuvoston jäsenmaata, joka olisi sataprosenttisesti pannut täytäntöön Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset, ei edes Suomi, ja tämä on ongelma muuallakin. Tiedämme kaikki, että Navalnyin keissiiä ja kuumimpia [Puhemies koputtaa] poliittisia kysymyksiä ei ole pantu Venäjällä täytäntöön, mutta kyllä ihmisoikeusjärjestelmä kertoo, että merkittävä osa niistä päätöksistä, jotka Strasbourgissa on tehty, on saanut oikeutta Venäjällä.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt, arvoisat edustajat, ehdimme ottaa vielä edustajien Saramo ja Zyskowicz puheenvuorot, ja jos sen jälkeen tulee lisää, niin ne menevät sitten listan hännille. — Ja edustaja Saramo.

14.41 Jussi Saramo vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen tässä aika paljon kertoi siitä, mitä itsenikin piti kommentoida, eli siitä, kuinka Venäjä kuitenkin pitkään, osin esitti mutta osin myös käytännössä toteutti sitä, mitä siltä edellytettiin. On sinänsä vähän jännää, että nyt tässä pykälässä täällä me pystymme luomaan tämmöistä väittelyä Venäjästä tilanteessa, jossa olen ymmärtänyt, että me ollaan kuitenkin aika samaa mieltä siitä, minkälainen hallinto Putinin hallinto on ja miten sen kanssa pitää toimia. En ainakaan kuullut, että kukaan olisi puolustellut Putinin — oli se nyt sitten, tässä oli erilaisia luonnehdintoja, äärioikeistolainen tai imperialistinen hallinto — hallintoa. Sitä kukaan ei enää onneksi tässä eduskunnassa Suomessa puolustele. Muistan kyllä ajan, kun Putinia, putinismia aika laajastikin puolustettiin silloin, kun täällä nähtiin, että kärsijinä olivat lähinnä Venäjän sisäiset vähemmistöt. Mutta siihen on turha palata.

Mutta muistutan, miksi silloinen Sipilän porvarihallitus ja koko Suomen valtuuskuntaakin tuki Venäjän paluuta Euroopan neuvostoon ja minkä takia silloin ulkoministeri Soini ja hallitus tekivät ison työn Venäjän takaisin saamiseksi. Tämän lisäksi, mitä edustaja Kiljunen tässä sanoi, kyllä minusta oli myös tärkeää näyttää kaikille venäläisille ja koko maailmalle, että se on Venäjä ja Putin, joka tekee valinnan siitä, kunnioitetaanko ihmisoikeuksia — että ne eivät ole muut maat, jotka haluavat työntää Venäjän johonkin nurkkaan. Minusta on ollut tärkeätä ja on jatkossakin, että jos on joku uskottava näkymä siitä, että Venäjä kunnioittaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa eikä ole uhka naapureilleen, niin silloin meidän

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

pitää välittömästi tarjota kättä semmoiselle hallinnolle, jos semmoinen olisi syntyäkseen. No, nyt valitettavasti semmoiseen on hyvin vaikea uskoa.

Mutta minusta on toimittu oikein. Mitä siitä olisi tullut, jos me olisimme esimerkiksi jo täällä mainittujen eräiden henkilöiden puheiden mukaisesti todenneet — on jopa väitetty, että venäläisissä olisi geneettisesti jotain vikaa, tai on tämmöisiä aivan niin kuin sairaita puheita — että missään tilanteessa me emme halua tehdä Venäjän kanssa yhteistyötä? Silloin me olisimme toimineet nimenomaan Putinin pussiin ja alleviivanneet sitä, että hän on oikeassa. Mutta ei hän ole oikeassa. Vika on Venäjän johdossa eikä missään muualla, ja tästä meidän pitää minusta pitää kiinni jatkossakin.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Zyskowicz.

14.44 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Ihan lyhyesti vielä. Ei salissa ole väitelty suhtautumisesta Venäjään, koska salissa on laaja yhteisymmärrys ja se putinisti, joka täällä oli vielä viime eduskunnassa, jäi vaaleissa onneksi valitsematta.

En epäile hetkeäkään Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan, Suomen hallituksen ja Suomen tasavallan presidentin hyviä aikeita ja hyviä pyrkimyksiä siinä vaiheessa, kun Venäjän osallistuminen parlamentaarisen yleiskokouksen työhön palautettiin. Epäilemättä pyrkimykset olivat hyviä. Se, oliko silloin ”uskottava näkymä”, lainatakseni edustaja Saramo Venäjän positiivisesta kehityksestä, on toinen juttu.

Ihan vielä sanon edustaja Kiljuselle, että kyllä, varmasti on hyviä puolia siinä, että venäläinen ihminen ja kansalaisyhteiskunta saattoivat viedä jutun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, kun oli kysymys Venäjällä tehdyistä ihmisoikeusloukkauksista. Kuitenkaan, edustaja Kiljunen, en rinnastaisi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen niissä antamia päätöksiä ja niitten täytäntöönpanoa Venäjällä siihen täytäntöönpanoon, joka tapahtui ja tapahtuu sellaisissa maissa, joissa on demokratia, joissa pyritään kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja joissa toteutetaan tai ainakin pyritään toteuttamaan oikeusvaltioperiaatetta. Näissä kaikissa keisseissä — ilman, että väitän, että Putin henkilökohtaisesti niitä mitenkään kävi työpöytänsä ääressä läpi — oli kuitenkin kyse siitä, halusiko Venäjän hallinto ja viranomaiset ottaa täytäntöönpantavaksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja vai eikö se halunnut, ja ellei se halunnut eri syistä, niin silloin niitä ei otettu huomioon. Jos se halusi, niin kuin sanoin, vaikkapa pr-syistä tai joistakin muista sille sopivista syistä ottaa ne huomioon, niin se oli varmasti hyvä niille asianosaisille, jotka olivat jutun vieneet eteenpäin, mutta se ei saanut, ei olisi saanut eikä saa tänäkään päivänä hämärtää meidän käsitystä siitä, että Venäjä muka noudatti silloinkaan näitä keskeisiä periaatteita, joita arvostamme ja kunnioitamme.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen, minuutin mittainen vastauspuheenvuoro. Jos tulee muita puheenvuoropyyntöjä vielä tässä, niin ne siirtyvät sitten muiden asiakohtien jälkeen. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä. [Mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni päälle.

14.47 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä vastaan oikeastaan vain suoraan edustaja Zyskowiczin huoleen siitä, ymmärrämmekö Venäjän poliittisen järjestelmän ja nimenomaan oikeudellisen järjestelmän luonteen samalla tavalla. Edustaja Zyskowicz, me ymmärrämme sen samalla tavalla. Ei minulla ole illuusiota tästä: oi-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

keusvaltiossa, avoimessa demokratiassa, pelisäännöt ovat selkeästi erilaiset kuin tällaisessa totalitaarisessa järjestelmässä, jota voidaan aivan hyvin kutsua myöskin kleptokratiaksi ihan sisäisen päätöksentekonsa kannalta — äärimmäisen korruptoitunut yhteiskunta. Tätä ei ole illuusiota.

Kysymys on enemmän tästä ihmisoikeusjärjestelmän luonteesta. Suurin osa ihmisoikeusvalituksista, joita tulee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, tulee paikallisviranomaisten väärinkäytöksistä tai laiminlyönneistä, ihmisoikeusloukkauksista. Kun näistä tehdään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa päätöksiä, ne ovat useimmiten paikallishallinnon tasolla tehtäviä oikaisuja, joita siellä on tehty. Usein niitä käytänteitä ei ole tahdottu muuttaa mutta on maksettu kompensatiota: on maksettu kompensatiota Venäjälle, eli ihmiset ovat saaneet sillä tavalla oikeuden itselleen takaisin, että jotain on korvattu. Mutta on aivan totta, että silloin kun tullaan isoimpiin poliittisiin ratkaisuihin — viittaan esimerkiksi Navalnyihin, hänen vangitsemispäätöksiinsä, joista me olemme tehneet päätökset — niin Venäjä ei piittaa lainkaan siitä, mitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tekee. Kyllä, tämä on ihan selvä asia. Mutta siitä tulee tämä korkea luku, että 13 000 valituksesta, joita siellä on, [Puhemies koputtaa] yli 90 prosenttia pannaan täytäntöön Venäjällä paikallisviranomaisten toimesta.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt, edustaja Kiljunen, teillä näyttää olevan puhevuoropyyntö vielä siellä listalla. Voidaanko se poistaa? [Kimmo Kiljunen: Se voidaan poistaa.] — Se voidaan poistaa, selvä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

5. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2022

Kertomus K 13/2023 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Junnila, esittelypuheenvuoro. Olkaa hyvä.

Keskustelu

14.49 **Vilhelm Junnila ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan muuttuneesta turvallisuustilanteesta ei tässä yhteydessä varmaan ole tarpeellista jatkaa keskustelua. Uskon, että kukin meistä on siitä puhunut täällä aivan riittävästi, ja ehkä tämä toisten poliittisten ryhmien sanomisten ymmärtäminen suhteessa Venäjään myös kuuluu johonkin muuhun kuin tähän yhteyteen, kun käsitellään Euroopan neuvoston ja Etyjin kertomuksia viime vuoden toiminnasta. On kuitenkin sanottava, että Venäjällä on ollut hyvin suuri

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

rooli tässä, tietenkin liittyen helmikuun 22 hyökkäykseen ja myös siihen, miten se on määrittänyt muun muassa näiden järjestöjen toimintaa. Etyjissäkin se on käytännössä vaikuttanut hyvin suuresti järjestön toimintaan aivan suoraan, budjetista alkaen, ja myös siihen, missä määrin erilaisia monitorointimissioita ja muuta valvontaa on voitu Ukrainassa tehdä. Sodan johdosta nämä ovat tietysti jääneet hyvin vähäiselle tasolle tai jopa pois.

Olen aiemmin käynyt täällä läpi esimerkiksi vaalitarkkailutoimintaa ja sen lisäksi myös ylipäätään Etyjin roolia tässä muuttuneessa tilanteessa, mutta nyt käyn lyhyesti läpi Suomen valtuuskunnan toimintaa ja palaan sitten hieman tuohon roolitukseen, erityisesti sääntöuudistukseen liittyen, ja hieman katsomme myös tulevaisuuteen.

Suomen valtuuskuntahan on ollut äärimmäisen aktiivinen. Olen ollut hyvin tyytyväinen. Käytännössä kaikki jäsenemme ovat osallistuneet suurin piirtein kaikkiin kokouksiin, mitä on järjestetty, on ne järjestetty sitten Suomessa tai ulkomailla. Ylipäätään Suomen valtuuskunnan aktiivisuus on ollut hyvin tasokasta sekä valtuuskunnan omissa kokouksissa että Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa NB8-kokouksissa, sekä myös sitten Etyjin erilaisissa elimissä Suomi on käytännössä aina ollut hyvin, hyvin aktiivinen. Ja mitä jatkoon tulee, niin nythän tämä valtuuskunta istuu vielä tuonne syyskaudelle saakka tällä nykyisellä kokoonpanolla. Se johtuu siitä, että meillä on heinäkuussa tulossa parlamentaarinen yleiskokous ja siihen rekisteröinnit suoritetaan jo tässä hallitusneuvotteluiden aikana, siis ennen kuin hallitusta on muodostettu ja paikoista päätetty. Lisäksi siellä keskustellaan sellaisista asioista, joissa on ihan hyvä, että on aiempaa tuntemusta sekä asioiden suhteen että erityisesti myös henkilötasolla.

Suomen valtuuskunta kohtasi kuitenkin viime vuonna hyvin vakavia menetyksiä. Näistä tietenkin kaikkein karmaisevin ja ikävin oli Ilkka Kanervan poismeno. Kanerva toimi Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen puheenjohtajana vuosina 2014—2016 ja sen jälkeen oli viisi vuotta vielä emerituspuheenjohtajana, mikä on aika poikkeuksellista siinä suhteessa, että kausi normaalisti on kaksi vuotta. Mutta kun istuva presidentti George Tsereteli sen jälkeen putosi Georgian vaaleissa, Kanerva jatkoi emeritusroolissa. Ja sen jälkeen vielä brittikonservatiivien Lord Bowness riitaantui oman puolueensa kanssa ja menetti paikkansa, ja jälleen Kanerva jatkoi tässä tehtävässä. Joten hänellä oli hyvin, hyvin pitkä ja värikäskin ura yleiskokouksen puheenjohtajana. Kanervahan oli myös tunnettu sekä näistä kansainvälisistä yhteyksistään että suuresta kunnioituksesta yli puoluerajojen.

Sen verran voi valottaa tuota heinäkuun kokousta, että Suomella on sinne jälleen ehdokas yleiskokouksen puheenjohtajaksi, nimittäin edustaja Kauma, joka nyt on varapresidenttinä. Hän myös tulee näillä näppäimillä ilmoittamaan omasta ehdokkuudestaan, jota Suomen valtuuskunta tietenkin tukee. Edustaja Kauman tavoitteena on saada sitoutumista, poliittista sitoutumista, kaikilta jäsenmailta, terävöittää Etyjin roolia ja vahvistaa sitä sekä kiinnittää huomiota myös näihin olemassa oleviin konflikteihin ja niihin jo toimiviin toimintaperiaatteisiin, jotka on hyvä säilyttää tässäkin tilanteessa, jossa kaikki huomio kiinnittyy aivan ansaitustikin Venäjään.

Viime vuonna valtuuskunta joutui kokoustamaan myös kansainvälisesti huomattavasti useammin Venäjästä johtuen. Pysyvä komitea oli heti sodan jälkeen ylimääräisessä istunnossa ja niin edelleen. Olen aiemmin kuvaillut hieman näitä kokousten sisältöjä, tuossa loppuvuonna. Ehkä voi tässä mainita, kun nyt monet miettivät, miten hallitusneuvottelut etenevät, onko ilmapiiri hyvä ja onko siellä haastavia asioita, että näissä kokouksissa on nähty Etyjin suunnassa ulosmarsseja niin sanotusti länsimielisten taholta ja toisaalta sitten esimerkiksi Venäjän Pjotr Tolstoi on ansioitunut lyömään ovia kiinni niin lujaa, että hyvä,

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

että ovenkarmit pysyvät vielä seinässä kiinni. Ilmapiiri on ollut tulehtunut. Se on johtunut tietenkin pääosin Venäjistä. Valko-Venäjä on suhtautunut yksityisesti huomattavan paljon rakentavammin, vaikka julkisesti se on saattanut tukeakin Venäjän linjaa. Tästä johtuen sitten jäsenmaat, kuten Iso-Britannia Birminghamin kokouksessa ja Puola Varsovan kokouksessa, eivät myöntäneet viisumeita Venäjän valtuuskunnalle, jolloin he olivat sitten poissa näistä kokouksista kokonaan. Näissä kokouksissa tietenkin ilmapiiri oli sitten parempi ja asioista oltiin enemmän yksimielisiä, mutta tavallaan järjestön rooliin tämä ei kauhean hyvin kuitenkaan istu, koska tarkoitus on kuitenkin käydä dialogia vaikeista asioista ja päästä yhteisymmärrykseen.

Siitä pääsemmekin tähän sääntömuutokseen. Aiemmassa keskustelussa mainittiin tämä konsensusperiaate. Etyjissä se on sama, eli se on konsensus miinus yksi, joka käytännössä tarkoittaa, että sääntöjä ei pysty uudistamaan, sillä aina joku niitä vastustaa. Tässä tapauksessa se on usein joko Venäjä tai Valko-Venäjä tai molemmat. Mutta on myös mainittava, että jos sellaisiin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin, joissa sääntöjä uudistettaisiin, niin jos vaikka toisen jäsenmaan tämmöisen sodan tai muun sotilaallisen operaation käynnistämisen seurauksena jäsenmaat joutuisivat keskinäiseen konfliktiin, sellaisessa tilanteessa tietenkin olisi hyvä, että on myös seuraamuksia. On ehdotettu sellaista, että Etyj sitten erilaisilla monitorointimekanismeilla valvoisi tätä, niin että voitaisiin palauttaa sitten myöhemmässä vaiheessa näitä osallistumisoikeuksia ja muita. Mutta tämä ei ole saavuttanut lähestulkoonkaan vaadittua enemmistöä ylipäänsä, ja siihen on suhtauduttu varauksella senkin vuoksi — riippumatta siitä, mitä karmeuksia Venäjä on tehnyt — että Etyjin ja muiden kansainvälisten järjestöjen roolin tulee kuitenkin olla sellainen, että sekä on neuvoteltavaa että voidaan päästä tuloksiin, joilla olisi sitten merkitystä. Aiemmissa konflikteissa tämä on onnistunut, mutta jotta siihen päästäisiin myös jatkossa, osapuolten pitäisi kyetä silloin myös istumaan samassa pöydässä. Se ei tietenkään tällä hetkellä ole mahdollista — sota on meneillään ja monta muutakin asiaa, jotka tähän liittyvät. Mutta tämä keskustelu varmasti jatkuu myös tulevassa kokouksessa heinäkuussa.

Joka tapauksessa Venäjän osallistumisoikeutta on haluttu rajoittaa ja siihen kohdistaa muitakin toimenpiteitä. Nämä keskustelut ovat kuitenkin siltä osin kesken, että tässä taustalla on ollut tällainen Helsinki+50-prosessi, jossa Suomikin on ollut osallisena hyvin vahvasti myös sattuneista historiallisista syistä. Ja olemme myös oma-aloitteisesti siihen osallistuneet muun muassa järjestämällä täällä eduskunnassa kansainvälisen seminaarin, jossa näitä asioita puntaroitiin.

Kaiken kaikkiaan hyvin vaikeita asioita nämä ovat, kun jäsenmaita on se 57 ja nämä josain määrin koskettavat myös muita olemassa olevia konflikteja ja sotia kuin tätä Venäjän tilannetta, niin että on ollut hyvin haastavaa löytää sellaista yhteisymmärrystä, että sääntöjä pystyttäisiin muokkaamaan. Lyhyellä aikavälillä ongelmana on myös budjettiin liittyvät... Siis ei pelkästään tämä meidän poliittinen puoli vaan koko järjestön budjetti on siinä tilanteessa, että Venäjä pystyy myös omin toimin sen estämään ja siten rampauttamaan koko järjestön toimintaa. Tällä on ollut myös henkilöstötasolla suuria vaikutuksia. Eli siltä osin Venäjä myös pystyy heikentämään järjestön toimintaa. Nämä ovat hyvin, hyvin [Puhemies koputtaa] suuria ja valitettavia haasteita. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset esittelypuheenvuorosta. — Edustaja Kiljunen.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

14.59 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Junnilalle esittelypuheenvuorosta, joka liittyi Etyjin valtuuskunnan viime vuoden vuosikertomukseen. Erityisesti arvostan niitä sanoja, mitkä te suuntasitte edesmenneelle edustaja Kanervalle ja hänen roolilleen Etyjissä. Hänellä oli puheenjohtajana, presidenttinä, erittäin keskeinen tehtävä Etyjin parlamentaarisisessa yleiskokouksessa ja sitten myöskin emerituspresidenttinä. Hänen kohdallaan tämä sana ”emeritus” ei liittynyt pelkästään siihen, että hän oli pitkäaikainen presidentti siellä, vaan myös edustaja Kanervan erittäin vahvaan substanssi-osaamiseen. Hänellä oli pitkä referenssi taustalla, pitkä kokemus, pitkä poliittinen ura takana, ja tuleminen pienestä Suomesta Etyjin kaltaiseen elimeen on palkitsevaa. Te tiedätte itsekin, edustaja Junnila, sen. Meidän Suomen passi on erittäin käyttökelpoista tavaraa silloin, kun Etyjin puitteissa pyritään neuvottelemaan ja käymään keskusteluita.

En voi muuta kuin toivottaa menestystä edustaja Kaumalle. Hän on varapresidenttinä ehdokkaana nyt presidentiksi, ja olisihan se hieno saavutus Suomelle saada hänet siihen presidentiksi. Ehkä anekdoottina mainittakoon: Kannustan häntä siihen, ettei käy yhtä köpelösti kuin itselleni. Hävisin kolmella äänellä tuon presidenttiyden aikanaan 20 vuotta sitten. Senkin voin sanoa kurioositeettina, kun tiedän, että Venäjän delegaatio ei äänestänyt minua. Eli naapurimaamme eliminoi sen, että olisimme saaneet suomalaisen silloin siihen presidentiksi, puheenjohtajaksi. Mutta näinhän se kohtalo kulkee.

Joka tapauksessa Suomen rooli on suuri. Me suomalaiset olemme Etyj-järjestössä vahvoja. Tietenkin taustalla on se Etyk-konferenssi, joka vuonna 75 pidettiin Helsingissä. Siitähän tämä alkoi. Näiden kahden järjestön vuosikertomukset kun täällä nyt käsitellään, täytyy tunnistaa heti ne roolit: Parlamentaariset yleiskokoukset ovat vähän samantyyppisiä, mutta kun Euroopan neuvostosta puhuttiin aikaisemmin, se on nimenomaan normatiivinen järjestelmä, luo normistoa ihmisoikeuksien puolesta ja monitorointijärjestelmät sinne. Etyjin parlamentaarinen yleiskokous on taas turvallisuusorganisaatio. Se on nimenomaan turvallisuusyhteistyötä, ja sen ytimessä on tietysti tämä yhteisen turvallisuuden käsite, joka lanseerattiin viimeistään silloin Paris Charterissa vuodelta 90, jossa tämä yhteinen turvallisuus määriteltiin todellakin siitä lähtökulmasta, että tämä turvallisuus on yhteistä ja yhden turvattomuus on kaikkien yhteinen. Myöskin turvallisuus nähdään laajempaan kuin vain valtioiden turvallisuutena. Siinä on kysymys ihmisten turvallisuudesta, ja se on myöskin laveampaa kuin vain sotilaallinen turvallisuus. Siinä ovat kaikki ulkoiset uhat, joita meihin kohdistuu, ja siinä tuli tämä laajan turvallisuuden käsite. Ja sen takia tämä järjestelmä tietysti rajusti murentui Venäjän avoimen aggression vuoksi 24.2. viime vuonna. Se murentui lopullisesti.

Etyjissä on se ero — viittasitte jo siihen — että Venäjän valtuuskunta toimii siellä parlamentaarisisessa yleiskokouksessakin, kun me Euroopan neuvostossa erotettiin Venäjä nimenomaan näiden toimien johdosta. Ja se tarkoittaa teidän tilanteessanne — kun itsekin olen varajäsenenä mukana, osallistun näihin kokouksiin, tiedän sen — että vaikka Venäjä on siellä läsnä ikään kuin olisi jotakin dialogin tilaa, todellisuudessa Etyjin keskustelut ovat ajautuneet täydelliseen takalukkoon. Pysyvä komitea ei pysty käymään käytännössä lainkaan keskustelua. Hallitusten välisen yhteistyön puolella on täysin polarisoitunut asetus, ja sama on parlamentaarisen yleiskokouksen puolella, niin että se on primäärisesti vain vastenmielistä kiistelyä, jossa ei kukaan kuuntele toista. Nämä osapuolet eivät aidosti kuuntele toisiaan. Ja tässä suhteessa olemme päässeet Euroopan neuvoston puitteissa paremmin liikenteeseen isoissa asioissa, kun se ei ole kokoaikaista, puhdasta vastakkainasettelua. Tämä on nyt Etyjin kannalta harmillinen tilanne.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Isona asiana, johonka te viittasitte — puhemies, lopetan oman puheenvuoroni siihen — on tietenkin tämä +50-toiminto, mistä te puhuitte, eli Etyj täyttää organisaationa 50 vuotta. Helsinki spirithän, Helsingin henki, on ollut se kantava voima siinä, ja meillä on puheenjohtajuus Suomella todella vuonna 2025 sillä tarkoituksella, että Suomen puheenjohtajakaudella voisimme uudelleen herättää henkiin sitä Helsinki spiritiä. On spekuloitu kulisissa mahdollisesti jopa huippukokousta.

Kaikki nämähän nyt ovat... Haaveet eivät ole raunioina, mutta tavoitteelliset, vakavat pyrkimykset ovat raunioina. Tämä Euroopan turvallisuustilanne ei anna nyt tilaa sille, että tälle Helsingin hengelle olisi uutta tilaa, niin kauan kuin meillä on tässä turvakeskustelussa, turvajärjestelmässä osallistujia, jotka eivät kunnioita peruspelissäntöjä lainkaan. Meillä ei ole yhteistä sääntöpohjaista järjestelmää olemassa, ja sen takia on tämä vastakkainasettelun tila, joka heijastuu erittäin vaikeana tuohon Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen työhön.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Junnila.

15.05 Vilhelm Junnila ps: Herra puhemies! Tuossa edustaja Kiljunen mainitsi Helsingin hengen, ja kyllähän se on niin, että tällä hetkellä tuo Helsingin henki on enemmän kuollut ja kuopattu kuin edes tällaisella unelman tasolla. Tietenkin on niin, kuten myös tasavallan presidentti Niinistö on puhunut, että se tulisi palauttaa, ja 2025, kun on tämä puheenjohtajuuskausi ja mahdollisesti muutakin, siinä yhteydessä siihen olisi mahdollisuus, mutta käytännössä tässä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa idän ja lännen epäsuhta ylipäänsä mihinkään keskusteluun on hyvin kriittinen. Tämä vuoden 1975 Helsingin henkihän tapahtui siinä, että länsi ja itä pystyivät keskustelemaan keskenään, pystyivät tekemään kompromisseja ja katsomaan myös tulevaisuuteen, mutta tällä hetkellä erityisesti sodan ollessa käynnissä tuskin on sellaisia edellytyksiä siihen, mihin tällä alun perin on viitattu, valitettavasti.

Edustaja Kiljunen viittasi myös aiempiin vaalituloksiin, ja mitä tulee edustaja Kauman presidenttikampanjaan, niin tässä on ollut semmoinen tilanne, että kaksi vuotta sitten ehdokkaana oli ruotsalainen ja norjalainen, mikä on aika poikkeuksellista, että kaksi Pohjoismaata yhtä aikaa haki tätä yleiskokouksen presidenttiyttä. Silloin nämä kaksi olivat ainoat ehdokkaat ja tämä vaali ratkesi kahdella äänellä. En nyt muista, mitä se oli, mutta jotakin luokkaa 122—120 tai jotakin tämän tyylistä, siis aivan äärimmäisen tiukka kilpailu. Vuosi sitten he uusivat tämän kilpailun, silloin siinä oli jo viitisenkymmentä ääntä eroa Margareta Cederfeltin hyväksi, joka on ollut ruotsalaisena tässä. Periaatteessa siitä pitäisi olla Suomelle haittaa, jos Pohjoismaista tullut on toiminut tässä järjestössä edeltävällä kaudella, mutta kun olen katsonut näitä ehdokasasetteluita ja tässä vaiheessa ilmeisesti on vain kaksi saatavilla, niin pidän silti mahdollisuuksia erittäin hyvinä. Pohjoismaat ovat olleet muutenkin rakentavia tässä yhteydessä verrattuna esimerkiksi Baltian maihin, joiden kanssa meillä on erinomainen yhteistyö, mutta Baltian maiden ja muiden maiden yhteistyö ei välttämättä ole sillä tasolla kuin miten suomalaiset pystyvät pragmaattisesti toimimaan. Uskon, että tässä on todellinen mahdollisuus saada presidenttiys jälleen Suomeen.

Muistutan vielä arvoisia edustajia siitä, että meitä on kohdannut toinenkin ikävä tapah-tuma, nimittäin vuodesta 1995 valtuuskunnan sihteerinä toiminut Gunilla Carlander jäi eläkkeelle, ja myös hän on poistunut keskuudestamme siltä osin. Gunilla tunnettiin myös hyvin vahvasta substanssiosaamisesta, hän oli näiden asioiden päällä ja sitä asiantuntemus-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

taan kerryttänyt vuosikymmeniä, ja siinä mielessä on ollut [Puhemies koputtaa] vähän ikävä tilanne, että tällaista hiljaista osaamista on näin paljon poistunut.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Koskinen.

15.08 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Junnila ja edustaja Kiljunen ovat hyvin tuoneet esille Etyjin ja sen parlamenttikokouksen työn ajankohtaisia haasteita ja ongelmia. Kaikesta huolimatta, vaikka näitä jäätyneitä konflikteja on kymmenkunta murheena ja sitten tämä yksi polttava sota, Suomen tuleva puheenjohtajuus antaa meille tehtävän ideoida Euroopan turvallisuuden ja laajemman, Euroopan lähialueiden turvallisuuden parantamista. Voidaan sanoa, että semmoisia varmoja rakennuspuita tulevaisuuteen päin on se, että tässä varmaan työnjakoa Euroopan neuvoston ja Etyjin välillä pitää kehittää. Etyjin pitää hakea tavallaan niitä samoja tehtäviä ja vahvuuksia, joita Euroopan neuvostolla on omalla alueellaan, tällä laajemmalla alueella. Siinä ovat mukana sitten Yhdysvallat, Kanada ja idästä Mongoliaan asti entisiä neuvostotasavaltoja Venäjän ohella. Siellä pystyttäisiin edistämään vahvemmin tämän turvallisuuden ohella demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Myös ympäristökysymykset ovat tässä varmasti tulevaisuudessa tärkeitä.

Toinen seikka, millä tätä parlamenttikokousta tulee kehittää, on se, että sen yhteys hallitustenväliseen Etyjin toimintaan olisi vahvempi, niin että seurataan tarkemmin, mitä tehdään, jotta ei pääse tapahtumaan ilman suurta huomiota esimerkiksi sitä, mikä Etyjiä on heikentänyt, että vahva turvallisuuden edistäminen on romahtanut sen takia, että vuorotellen USA ja Venäjä ovat vetäytyneet keskeisistä aserajoitussopimuksista ja -toimista. Etyjin pohjaa ja vahvuutta on murennettu jo ennen näitä vakavia sotatilanteita. Tarvitsemme sitä luovuutta, että haetaan niitä uusia reittejä, joilla koko tämän euroatlanttisen alueen turvallisuutta pystyttäisiin vahvistamaan ja demokratiaa, ihmisoikeuksia ja tulevaisuudennäkemyksiä parantamaan.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Junnila.

15.10 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Koskinen toi hyvin esille myös tämän laajemman turvallisuuden käsitteen ja sen merkityksen koko järjestölle ja myös Suomelle.

On syytä tosiaan muistaa, että Venäjän lisäksi on myös näitä muita konflikteja, joista osa on ehkä jäänyt, ja sitten on näitä — kuten vaikkapa Armenian ja Azerbaidžanin välinen Vuoristo-Karabahin konflikti — jotka ovat kaikkea muuta kuin jäätyneet. Tälläkin hetkellä Azerbaidžan on ottanut Laçnin käytävän haltuunsa. Ensin se ohjasi sinne tällaisia ympäristömielensuuntaajia ja sen jälkeen vaivihkaa teki sinne oman tarkastusaseman, kun kaiken aikaa Venäjä oli siellä. Venäjä siis tässä tapauksessa toimi niin sanotusti rauhanturvaajana tällä alueella, ja siitä huolimatta Azerbaidžan sen sinne teki. Vaikka osapuolet keskustelevat, niin tällä on myös merkitystä Suomen ja muun Euroopan turvallisuuden kannalta, koska Turkki ja Venäjä ovat niin keskeisesti sidoksissa siihen, mitä tapahtuu Armeniassa ja miten Azerbaidžan siihen reagoi. Eli myös tätä konfliktia kannattaa seurata, koska sillä on vaikutusta erityisesti myös Venäjän asemaan. Se Venäjän asemakaan tällä alueella ei ole enää entisensä, mitä se on aikaisemmin ollut, ja se on myös rohkaissut niin Turkkia kuin Azerbaidžania toimimaan tässä tilanteessa. — Kiitoksia.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

15.12 **Kimmo Kiljunen sd:** Aivan nopeasti pari...

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Nopeasti mikrofoni päälle.

Joo. — Minulla on vielä pari tarkennusta.

Ensinnäkin aivan oikein, kuten edustaja Koskinen sanoi, Etyjin merkitys on ollut hyvin keskeinen näissä luottamusta lisäävissä toimissa. Siihen ovat liittyneet nämä aseriisuntaneuvottelut ja erilaiset asesopimukset: muun muassa keskimatkan ohjusten valvontajärjestelmät on luotu siinä, ja Etyjin piirissä on myöskin ollut tämä niin sanottu Open Skies -sopimusjärjestely, jolla on pystytty valvomaan ilmaitse eri maiden sotilastukikohtia vuorovierailuilla. Kuten edustaja Koskinen totesi, nämä ovat nyt käytännössä loppuneet jo aikaisemmassa vaiheessa. Tämä jännittynyt tilanne, mikä on nyt ollut Euroopassa suurvaltojen välillä, on heijastunut siihen, että näistä on asteittain vetäydytty, ja se on murentanut tätä luottamuksen pohjaa, mille Etyj on rakentunut, ja totta kai tähän takaisin pääseminen vaatii nyt sitten isoja ponnistuksia. Ennen kaikkea se vaatii tämän avoimen, täyden sotatilan lopettamista ja Venäjän aggressioiden tuomitsemista ja sen prosessin päätökseen viemistä siltä osin.

Edustaja Junnilalle: Halusin nyt oikeastaan sen takia tämän puheenvuoron käyttää, että tätä Laçinin käytävän tilannettahan, joka liittyy nyt tietysti Armenian ja Azerbaidžanin suhteeseen, tähän niin sanottuun Nagorno-Karabahin sotaan, toiseen ja kolmanteen vaiheeseen, on nyt jatkettu pitkään. Kansainvälisoikeudellisesti on hieman kinkkistä sanoa, että Azerbaidžan ottaa haltuunsa alueita, jotka tosiasiallisesti kuuluvat Azerbaidžaniin. Tiedän, mihin edustaja Junnila viittaa — siihen trilateraaliseen sopimukseen, mikä tehtiin siitä, että tähän jää tämä käytävä ja venäläisten valvonnan alle. Siinä on se venäläisten intressi päästä siihen, saada jalansijaa sinne. Sitähän tavallaan nyt rikotaan, että pääsy Laçinin käytävän kautta tuonne Nagorno-Karabahin alueelle, jossa on toistasaatuhatta ihmistä, on nyt käytännössä täydellisesti boikotissa, se on täydellisesti eristykseen oleva alue. Itse vierailin siinä Laçinin käytävän juurella, ja totesimme välittömästi, että eihän siellä mitään mielenosoittajia ollut, vaan yksinkertaisesti Azerbaidžan ei salli siitä mennä eteenpäin, eikä siitä pysty kulkemaan — eli siellä on tällä hetkellä potentiaalinen kansanmurhamahdollisuus olemassa, sen me tiedämme aidosti.

Tämä azerien ja Azerbaidžanin välinen suhde on niin kinkkinen ja niin tulehtunut, täynnä historiallisia traumoja, täynnä sisäistä vihapuhetta, vihaa, polarisaatiota, että siinä on iso potentiaalinen kriisi nyt Euroopassa humanitaarisena kriisinä tulossa vastaan, ja sen takia se Laçinin käytävän avoimena pitäminen tällä hetkellä, vaikka se muodollisesti kuuluukin Azerbaidžanin alueeseen, liittyy tähän kansainväliseen sopimusjärjestelyyn, että se pitäisi pitää avoimena ja avittaa sitä, että tämä potentiaalinen kansanmurha — käytän tätä termiä hyvin tietoisesti tässä yhteydessä, jossa on siis mahdollisuus, että etninen puhdistus on tulossa vastaan — pystyttäisiin estämään. Siinä on isosta traumasta, mahdollisesti isoista rikoksista ihmisoikeuksien tasolla kyse tällä hetkellä. Tämän takia meidänkin on syytä olla hereillä tästä.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Junnila.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

15.15 **Vilhelm Junnila ps:** Arvoisa puhemies! Nyt näyttää käyneen niin, että tässäkin keskustelussa on jo menty aika kauas tästä kertomuksen aiheesta, mutta jatketaan nyt vielä yhden puheenvuoron verran tästä Armenian ja Azerbaidžanin välisestä konfliktista, koska Etyj siihen niin keskeisesti liittyy. On tosiaan totta, mitä edustaja Kiljunen sanoi kansainvälisoikeudellisesti, mutta hänkin tietää, että tämä alue on kuitenkin etnisesti armenialainen, ollut sitä vuosikymmeniä. Ja tavallaan, jos toinen osapuoli yksipuolisesti sotilaallisella uhalla tai suoranaishalla panssarihyökkäyksellä sinne aina silloin tällöin tunkeutuu, niin se ei sinänsä vastaa välttämättä muita kansainvälisoikeudellisia normistoja.

Tässähän kävi niin, että Azerbaidžan tosiaan alkuvaiheessa lähetti niin sanottuja ympäristöaktivisteja — siis maassa, jossa ei ole minkäänäköistä ympäristöaktivismia — tälle käytävälle, tässäkin tapauksessa ison liudan niin sanottuja vihreitä miehiä, joilla ei ollut silloin aseistusta vaan teltoja ja muuta vastaavaa. He tukkivat sen tien siellä ja pitivät sitä tukossa niin kauan, että sattumoisin olivat onnistuneet rakentamaan sinne tällaisen check-pointin, johon sitten olikin ilmestynyt Azerbaidžanin armeijan sotilaita. Eli tällainen tämä tilanne on.

Ja tilanne on tosiaan se, että tällä hetkellä siitä on päässyt humanitaarinen apu vielä tähän niin kutsutun Artsakhin tasavallan alueelle, joka siis on Vuoristo-Karabahin sisällä osittain oleva, etnisesti armenialainen keskittymä. Mutta siinä on todella tämä vaara, koska tätä on jo jatkuvasti pidetty kiinni aiemmin ja mikään ei estä Azerbaidžania jälleen toimimasta. Talvella esimerkiksi kaasun tulo lakkautettiin kokonaan, ja meni monta viikkoa, että ruokakuljetuksia ei sallittu, eli kyllä tämä uhka, mihin edustaja Kiljunen viittaa, on todellinen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

6. Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2022

Kertomus K 3/2023 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan. — Mennään keskusteluun. Hallintoneuvoston puheenjohtaja, edustaja Satonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.18 **Arto Satonen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis Ylen hallintoneuvoston kertomus vuodelta 2022. Se on samalla viimeinen kertomus, jonka tämä nykyinen hallintoneuvosto tänne tuo. Uusi hallintoneuvostohan valitaan sitten sen jälkeen, kun eduskunta on lopullisesti järjestäytynyt.

Tämäkin kertomus on hyvä aloittaa Ukrainan sodalla, koska se on merkittävällä tavalla vaikuttanut myös Ylen toimintaan viime vuoden aikana ja on ollut aikamoinen haaste myös Ylen työntekijöille. Yle on myös saanut — kotimaista ja kansainvälistäkin — kiitosta siitä,

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

miten se on hoitanut raportoinnin sotapaikoilta, tehnyt hyvin kattavia asiantuntija-analyysejä, joissa on ollut mukana sekä sotilashenkilökuntaa että ulkopolitiikan ammattilaisia arvioimassa tilanteita. Esille on tuotu myös muiden maiden kantoja, erityisesti liittyen myöskin Suomen Nato-jäsenyysprosessiin. Tämä on ollut siis hyvin poikkeuksellinen vuosi myös tästä näkökulmasta käsin.

Ehkä muutama sana sitten ylipäätään siitä, miten Yle on tehtävässään onnistunut tai miten Yleä suomalaiset arvioivat: 92 prosenttia suomalaisista arvioi, että Yle on onnistunut tehtävässään erittäin tai melko hyvin. Ylen uutisiin luotti 85 prosenttia suomalaisista, mikä on korkein luku kaikista medioista.

Ylen strategian keskeinen teema on ollut ”Kaikille yhteinen, jokaiselle oma”, joka näkyy erityisesti Areenan toiminnan kautta, koska Areena mahdollistaa myöskin laajan valikoiman sellaisia, sanotaanko, pienemmille yleisöille tarkoitettuja erilaisia asioita, sanotaanko esimerkiksi sellaisten urheilujen näyttämistä, jotka eivät kuitenkaan valtavia yleisömääriä kerää, yhtenä esimerkkinä — vastaavalla tavalla on tietysti kulttuuria ja muuta.

Ylipäätään tämä henkisen huoltovarmuuden rooli on ollut tänä poikkeusaikana, joka alkoi jo korona-aikana ja sitten tietysti on jatkunut näissä sodan melskeissä, tärkeä, ja siinä Ylellä on Yle-lain mukaisesti rooli virikkeisen viihteen ja kotimaisen kulttuurin tuottamisessa suomalaisiin koteihin.

Urheiluvuosi on ollut hyvin merkittävä, ja se on myös vaikuttanut Ylen tilikauden tulokseen, joka meni kolme miljoonaa tappiolle. Tämä urheiluvuosihan sisälsi yleisurheilun MM- ja EM-kilpailut sekä Qatarin MM-jalkapalloilut, joista lienee syytä mainita se, että siihen tuli uudenlainen yhteistyömuoto Ylen ja MTV:n eli kaupallisen median välillä, eli siis kilpailut jaettiin ja sitten samalla myös näiden kalliiden lähetysoikeuksien rahoitusvastuuta jaettiin.

Arvoisa puhemies! Sitten ehkä pari sanaa enemmän suoraan lainsäädäntöön liittyvistä asioista. Tässähän tuli vuoden kuluessa, siis viime vuoden kuluessa, voimaan Yle-lain muutos, joka koski tekstimuotoisten sisältöjen lähettämistä. Sen seurauksena Yle keskittyy enemmän ääneen ja kuvaan, ja näin haluttiin lakimuutoksella antaa kaupalliselle medialle enemmän tilaa tekstin tuottamiseen ja myöskin sen myymiseen. Tämä asiahan herätti silloin aika lailla keskustelua myös täällä eduskunnassa, vaikka päätös olikin lopulta yksimielinen. Tässä asiassahan on se kolikon toinen puoli, että miten turvataan niiden kansalaisten tiedonsaanti, jotka eivät näitä maksullisia pääuutisia ole valmiita ostamaan, tai heillä ei ole mahdollisuutta sitä ostaa. Toki Suomessa on paljon muitakin, kaupallisia tiedonvälittäjiä, jotka eivät ole maksullisia. Eli tämä kokonaisuus tässä pitää nähdä.

Ylipäätään suhteessa tähän kaupalliseen mediaan on itsestäänselvää, että Suomi tarvitsee toimivan ja riittävän laadukkaan yleisradion mutta myöskin monipuoliset paikallislehdet, maakuntalehdet ja valtakunnalliset sanomalehdet ja niiden nettitarjonnan sekä kaupallisen televisiotoiminnan ja radiotoiminnan, jotta voidaan taata kansalaisille hyvin kattava ja monipuolinen uutisvälitys.

Sitten oli myöskin Radiomedian kantelu äänisisällöistä. Hallintoneuvosto toteutti asiassa ennakoarvioinnin, joka päättyi siihen, että Yle Areena ja äänisisällöt kuuluvat julkisen palvelun tehtävään, mutta päätökseen sisältyy kuitenkin linjauksia, joita Ylen tulee jatkossa noudattaa hankkiessaan, julkaistessaan ja myydessään äänisisältöjä.

Arvoisa puhemies! Tässä ehkä keskeisimmät kohdat. Koska kyseessä lienee nyt viimeinen kerta, kun esittelen tämän Ylen hallintoneuvoston kertomuksen täällä eduskunnassa, haluaisin ottaa kantaa vielä yhteen asiaan, jossa ei ole ehkä päästy etenemään riittävästi. Se

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

on yhteistyön tiivistäminen edelleen Ylen ja kaupallisen median välillä. Kuten kuvasin, siinä on tullut edistymistä, mutta yksi sellainen asia, jossa voitaisiin mennä pidemmälle — kuten esimerkiksi Norjassa on toimittu — on tämä faktantarkistus, eli Norjassa NRK:n ja kaupallisten medioiden yhteistyönä toimii hyvin tehokkaasti faktantarkistus. Sinä aikana, jota me nyt elämme, jossa leviää erilaisia vale uutisia ja on myös olemassa voimia, jotka pyrkivät aktiivisesti demokratiaa horjuttamaan, olisi kansallisesti viisasta, että tällaista järjestelmää myös meillä saataisiin aikaan ja vietäisiin sitä eteenpäin. Yle on omalta osaltaan pyrkinyt olemaan asiassa aktiivinen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Tynkkynen, Oras Tynkkynen.

15.24 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Hallintoneuvoston kertomuksesta piiryy kirkas kuva niistä kattavista ja monipuolisista palveluista, joita Yle kaikille meille suomalaisille tarjoaa. Arvostan myös hallintoneuvoston puheenjohtajan, edustaja Satosen, tähän kertomukseen kirjoittamaa esipuhetta ja muutamia aika oivaltavia havaintoja, joihin hän tässä edellisessä puheenvuorossa jo vähän viitasikin. Olen tismalleen samaa mieltä edustaja Satosen kanssa, kun hän tässä esipuheessa toteaa, että ”Ylen rooli korostuu henkisen huoltovarmuuden tuottajana”, ja samoin, kun hän toteaa, että ”kansallista yhtenäisyyttä tarvitaan aikana, jolloin vale uutisilla ja hybridihyökkäyksillä pyritään horjuttamaan länsimaisia demokratioita ja sananvapautta” — juuri näin.

Sitä enemmän ihmettelenkin kaikkia niitä puolueita, jotka tänään käynnistyneissä hallitusneuvotteluissa ovat esittäneet mittavia leikkauksia Ylen rahoitukseen. Sekä kokoomus että perussuomalainen puolue ovat puhuneet reilusti yli 100 miljoonan euron leikkauksista Ylen rahoitukseen, joka voisi kattaa suuruusluokaltaan neljänneksen Ylen budjetista. On ihan selvää, että jos tämän suuruusluokan leikkauksiin mennään, niin ne näivettäisivät Yleä ja sen edellytyksiä toteuttaa lakisääteisiä velvoitteitaan aivan merkittävästi.

Leikkaukset Yleltä ovat leikkauksia suomalaisesta kulttuurista. Tiedämme hyvin, että Yle on merkittävä kotimaisen kulttuurin tuottaja, tilaaja ja levittäjä. Noin puolet kaikista kotimaisista elokuvista toteutuu osin Ylen rahoituksen ansiosta. Ja kun kulttuuriala, jos joku, on kärsinyt viime vuosina erityisesti koronapandemian aikaisista rajoituksista, niin tuntuu erityisen tylyltä tässä tilanteessa vielä kurittaa kulttuurialaa entisestään leikkaamalla Ylen budjetista.

Vielä alle kaksi kuukautta sitten kokoomus omassa ohjelmassaan asetti tavoitteeksi nostaa kulttuurirahoituksen prosenttiin valtion budjetista, mutta se oli toki ennen vaaleja se. Leikkaukset Yleltä ovat samalla myös leikkauksia osaamisesta. Olemme kantaneet huolta oppimistulosten heikkenemisestä yli puoluerajojen. Yle tuottaa merkittävästi oppimista ja osaamista tukevia tuotteita, palveluita nuorille ja lapsille. Niistäkin jouduttaneen karsimaan, jos nyt kaavaillun mittaluokan leikkauksiin ajaudutaan.

Leikkaukset Yleltä voivat olla myös leikkauksia ihmisoikeuksista. Yle on ylivoimaisesti merkittävin vähemmistökielillä aineistoa tuottava taho Suomessa ja sen takia tärkeä perusta sille, että kansalliset kielelliset oikeudet tässä maassa voivat toteutua. Jos rahoitusta lähdetään runsain mitoin leikkaamaan, niin mitäpä mahtaa käydä vaikkapa maailman ensimmäiselle koltansaamenkieliselle podcastille tai suomenruotsalaiselle viittomakielelle tulkatuille ohjelmille tai vaikkapa ukrainankieliselle tarjonnalle, joka kytkeytyy tässä sa-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

lissa edellä käsiteltyihin aiheisiin? Ja näin pelkään: leikkaukset Yleltä uhkaavat olla myös leikkauksia demokratiasta.

Riippumaton ja riittävästi rahoitettu yleisradiotoiminta on yksi merkittävä tae monipuoliselle ja moniarvoiselle keskustelulle meidän kaltaisissamme demokratioissa. Eikä ole mikään yhteensattuma, että Unkarin kaltaisissa maissa autoritääriset johtajat ovat iskeneet kyntensä usein juuri riippumattomaan yleisradiotoimintaan. Tietenkään kaikki, jotka haluavat leikata yleisradiotoiminnasta, eivät halua heikentää demokratiaa, mutta aika lailla kaikki, jotka haluavat heikentää demokratiaa, iskevät ennemmin tai myöhemmin riippumattomaan yleisradiotoimintaan.

Ja nyt kun suomalaista demokratiaa haastetaan ja sitä vastaan hyökätään osin täältä sisältä mutta ennen kaikkea vaarallisimmillaan ulkoa päin, niin juuri tällaisessa tilanteessa vahva ja riippumaton Yle on tärkeä voimavara, aivan niin kuin edustaja Satonen on esipuheessaan ja nyt edellä olleessa puheenvuorossaan todennut. Voisin vielä jotenkuten ymmärtää halun leikata Yleisradion rahoituksesta, jos sillä voitaisiin jotenkin auttaa sitä yksityistä mediaa — johon edustaja Satonen edellä myös viittasi — jota niin ikään tarvitaan monipuolisen ja moniarvoisen keskustelun ylläpitämiseen. Tiedämme, että näin pienellä kielialueella ja näin pienillä markkinoilla myös yksityisten mediatalojen edellytykset ovat usein aika haastavat, viime aikoina ehkä aivan erityisesti. Mutta nämä esitetyt leikkaukset ovat yksinomaan pois Yleltä eivätkä suinkaan suomalaisen mediatuotannon ja moniäänisen keskustelun takaamiseksi. Leikkaukset Yleltä ovat leikkauksia suomalaisesta kulttuurista, osaamisesta, ihmisoikeuksista ja pohjimmiltaan myös demokratiasta.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Kvarnström.

15.29 Johan Kvarnström sd: Tack, ärade talman, arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos Ylen hallintoneuvoston puheenjohtajalle, edustaja Satoselle, ja edustaja Oras Tynkkyselle hyvistä puheenvuoroista.

Ylen viime vuoden toimintakertomus osoittaa, että suomalaiset käyttävät ja arvostavat Ylen palveluita ja että suomalaiset luottavat Yleen. Tarvitsemme kaikkien saavutettavissa olevaa julkista palvelua, luotettavaa journalismia, kulttuuria, urheilua ja viihdettä. Me kansanedustajat olemme vastuussa Ylen toimintaedellytysten turvaamisesta. Sen sijaan meidän ei tule sekaantua sen toimitukselliseen työhön, vaan se vaatii journalistista itsenäisyyttä.

Yleisellä tasolla on aina olemassa kaksi uhkakuva. Toinen on se, että johtavat poliitikot käyttävät julkista palvelua, yleisradiotoimintaa, omana äänitorvena, kuten on valitettavasti käynyt monissa maissa samalla, kun yksityisten mediayhtiöiden toimintaa on vaikeutettu, jos ne eivät ole tanssineet vallanpitäjien pillin mukaan. Tärkeästä syystähän huomenna vietetään kansainvälistä lehdistönvapauden päivää.

Toinen uhkakuva taas on, että julkista palvelua heikennetään tuntuvasti. Ja tällä hetkellä jälkimmäinen vaihtoehto herättää enemmän huolta täällä päin, koska osa tällä hetkellä Säätytalossa kokoontuvista puolueista on ehdottanut aika isoja leikkauksia Ylen toimintamenoihin. Ylen heikentyminen olisi haitallista yhdenvertaisuuden, demokratian ja demokraattisen keskustelun kannalta. Näinä disinformaation levittämisen ja somekuplien aikoina tarvitaan yhteisiä foorumeita — myös sellaisia, jotka eivät ole riippuvaisia kaupallisuudesta ja jotka ovat kaikkien saatavilla. Kuten kertomuksessa lukee: ”Ylen julkaisutoiminta

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

ja sisältöjen tuotanto perustuvat riippumattomuuteen, Ylen arvoihin ja alan eettisiin periaatteisiin.” Se on äärimmäisen tärkeää, kuten rahoituskin.

Arvoisa puhemies! Kertomuksessa mainitaan luonnollisesti myös paljon huomiota herättänyt Yle-lain muutos, jolla päivitettiin muun muassa tekstisisältöjä koskevia sääntöjä. Käytännössä muutos ei kuitenkaan ollut niin suuri kuin mitä jotkut olivat pelänneet. Mielestäni sellainen lainsäädäntö, joka tarkasti erottelee eri tekniikat toisistaan, on vanhentunut. Nykyään Yle ei toimi pelkästään radiossa ja televisiossa, kuten kaikki tietävät, ja lehtitalot tekevät muutakin kuin pelkästään tekstiä ja kuvia sisältäviä lehtiä ja kutsuvat itseään sen takia usein myös mediataloiksi. Digiainakana ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää teknologiaan perustuvaa keinokeinoista jakoa. Riippumatta siitä, työskenteleekö Valtiosalissa tapaamamme toimittaja Ylelle vai yksityiselle yhtiölle, hän voi tehdä videoita, blogikirjoituksia, tekstejä, videoblogijulkaisuja, podcasteja, radio-ohjelmia, televisio-ohjelmia, tekstiä sisältäviä somekuvia, tviittejä ja livelähetyksiä tai ihan mitä vain — you name it.

Lainsäädäntöä olisi tarpeen uudistaa tältä osin, varsinkin EU-tasolla. Liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnössä Yle-laista lukeekin, että EU-oikeuteen sisältyviä jaotteluja tekstimuotoiseen tai audiovisuaaliseen sisältöön on pidetty asiantuntijakuulemisessa osin jo vanhanaikaisina.

Arvoisa puhemies! Yle-laki ilmensi myös eräänlaista kädenvääntöä yksityisten yhtiöiden ja Ylen välillä, mutta niiden suhde ei ole pelkästään riitaisa. Myös hyvästä yhteistyöstä on olemassa esimerkkejä, kuten kertomuksesta hyvin käy ilmi, ja sitä tarvitaan. Kaikki, mikä on hyväksi yhdelle uskottavan sisällön tuottajalle, hyödyttää kyllä laajemminkin vakavaa journalismia, koska se lisää sen kiinnostavuutta. Ylen ja yksityisten yhtiöiden välillä ei tarvitse olla suurta vastakkainasettelua. Pidämme varmasti kaikki tärkeänä myös sitä, että kaupallisen median toimintamahdollisuuksista huolehditaan.

Se, että Ylellä ei ole mainoksia ja kaupallisia yhteistyökuvioita, on mielestäni kuitenkin hienoa, ja se on hyvä periaate, josta on syytä pitää kiinni. Näin ei ole kaikissa julkisen palvelun mediayhtiöissä kaikissa verrokkimaissa, kuten kertomuksesta käy myös ilmi.

Ärade talman! Avslutningsvis ett par kommentarer om Yles verksamhet på svenska vad gäller just denna berättelse.

Svenska Yles del av berättelsen är inte helt tydligt utmärkt. Svenska Yles del börjar på sidan 36 vid den svenskspråkiga versionen med underrubriken ”Svenska Yle — innehåll och tjänster”. Svenska Yle saknar alltså en egen huvudrubrik och är med som en av flera genrer, men sedan är följande underrubrik, ”Innehåll och utgivning”, angiven som en ny genre, medan det är fortsättningen på texten om Svenska Yle. Svenska Yles del kunde alltså vara tydligare i berättelsen vad gäller formen. Till innehållet har jag inget att påpeka.

Till sist: Grattis till Yle för att folk är ännu mer nöjda med Yle än tidigare år. Det avgörande nu till näst är att Finland får ett regeringsprogram som tryggar Yles verksamhet och inte motsatsen. — Tack, kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Hiltunen.

15.35 **Pia Hiltunen sd:** Arvoisa herra puhemies! Nyt keskusteltaessa Ylen hallintoneuvoston vuosikertomuksesta menneeltä vuodelta 2022 haluan nostaa huomioitavaksi muuttaman asian tulevaisuutta ajatellen.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Etenkin tässä turvallisuustilanteessa ja näinä epävarmoina aikoina demokratian ja sananvapauden näkökulmasta on erityisen tärkeää turvata riippumaton, laadukas ja monipuolinen media. Meidän tulee pystyä mahdollistamaan tiedonsaanti ihan jokaiselle kansalaiselle.

Vuosikertomuksen mukaan suomalaisista yli 90 prosenttia käyttää Ylen palveluja viikoittain, ja se on paljon. Lukujen puolesta voimme siis todeta Ylen sisällön olevan laadukasta ja monipuolista, josta löytyy erilaisia näkökulmia ja monenlaisia sisältöjä hyvin laajasti erilaisiin tarpeisiin. Itse koen totuudenmukaisten uutisten tuottamisen Ylen ensisijaiseksi tehtäväksi, mutta myös kulttuurituotannolla Yle tuo kulttuurin yhdenvertaisesti jokaiselle ihmiselle taloudellisesta asemasta riippumatta. Näen Ylen kulttuurituotannon tärkeänä hyvinvointia lisäävänä asiana sekä luovien alojen työllisyyteen vaikuttavana toimintana.

Ylen tehtävä on tuottaa riippumattoman sisällön lisäksi sivistävää ja oppimista edistävää sisältöä. Muun muassa koulut ja päiväkodit ja sitä kautta lapset sekä nuoret hyötyvät Ylen sisällöstä. Ylen tuottama laadukas sisältö sopii mainiosti opetukseen. Sopivuuden lisäksi sitä uskalletaan myös luotettavuudestaan johtuen hyödyntää. Mediataidot ja mediakasvatus ovat tänä päivänä yksi olennainen osa opetussuunnitelmaa, ja on hienoa, että siihen löytyy sopivaa materiaalia laajasti Ylen tuottamana. On erittäin tärkeää pitää tulevaisuudessakin kiinni myös lapsille ja nuorille suunnatusta sisällöstä. Tänä päivänä medialukutaidon merkitys korostuu ja tulevaisuudessa entisestään, joten on huolehdittava tulevaisuudessakin siitä, ettei disinformaatiolle ja valeuutisille ole sijaa ja että myös tulevat sukupolvet hallitsevat median lukutaidon.

Mikäli uusi hallitus on toteuttamassa kokoomuksen ja perussuomalaisen puolueen vaihtoehtobudjeteissa aikomiaan leikkauksia Yleisradion toimintaan, pyydän teitä huomioimaan edellä mainitsemani asiat. Yle koetaan suomalaisten keskuudessa luotettavana uutismedianana, jonka saavutettavuus on omaa luokkaansa. Siitä tulee pystyä pitämään jatkossakin kiinni.

Kuten muussakin toiminnassa, ennakoitavuus on oleellinen asia. Huomattavat leikkaukset eivät tue toiminnan ennakoitavuutta ja sitä kautta laadukkaan ja monipuolisen sisällön toteuttamista. On kuitenkin tärkeää pitää kiinni myös siitä, että nykyisen Yle-veron tuotoilla saadaan katettua jatkossakin monipuoliset sisällöt.

Raportin mukaan poikkeuksellinen vuosi kannustaa myös edelleen tiivistämään Ylen ja kaupallisen median välistä yhteistyötä. Raportti korostaa kansallista yhtenäisyyttä aikana, jolloin valeuutisilla ja hybridihyökkäyksillä pyritään horjuttamaan länsimaisia demokratioita ja sananvapautta.

Arvoisa herra puhemies! Olen täysin sitä mieltä, että meillä ei ole varaa heikentää yhdenvertaisuutta ja sivistystä edistävää lakisääteistä palvelua, vaan päinvastoin. Tällaisena aikana on pidettävä entistä tiukemmin kiinni jokaisen oikeudesta saada asianmukaista tietoa ja laadukasta mediasisältöä.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Berg.

15.38 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ja kokoomus, joista kumpikin on tällä hetkellä neuvottelemassa Säätytalolla seuraavan hallituksen kokoamisesta ja hallitusohjelmasta, ovat ehdottaneet merkittäviä, yli 100 miljoonan säästöjä Yleisradiosta. Mielestäni säästöjen hakeminen Ylestä olisi hyvin lyhytnäköistä ja haitallista kokonaisuuden

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

kannalta. Ensinnäkin Ylen tehtävien ydin julkisen palvelun tuottajana on riippumattomuudessa ja sananvapauden edistämisessä. Tänä aikana, jolloin puhutaan paljon informaatiovaikuttamisesta ja valeutiset leviävät, on erittäin tärkeää, että meillä on luotettava toimija jakamassa monipuolista tietoa ja uutisia erilaisista aiheista.

Arvoisa puhemies! Ihmisillä on oikeus saada tietoja riippumattomasti ja laadukkaasti. Ylen tehtävänä on tarjota laajasti sisältöä jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Ei ole lainkaan merkityksetöntä, että Yleen luotetaan vahvasti suomalaisten keskuudessa. Nyt käsiteltävän kertomuksen mukaan Yle on Suomen luotetuin media ja mediayhtiö ja luotettavuus sen kuin paranee. Luotettavuuden, kansallisen ja alueellisen kulttuurin edistämisen ja laajan tarjonnan lisäksi on syytä muistaa, että Yle edistää kotimaista kulttuuria ja työllistää luovan alan osaajia.

Arvoisa puhemies! Olemme eläneet viimeiset vuodet aivan poikkeuksellisia aikoja ensin koronakriisin keskellä ja sitten Venäjän hyökättyä Ukrainaan, jonka takia turvallisuusympäristömme muuttui oleellisesti. Tällaisina aikoina huoltovarmuuskysymykset ovat nousseet entistä enemmän esille ja niitä painotetaan enemmän — hyvästä syystä. Yleisradiolla on myös äärettömän tärkeä rooli tästä näkökulmasta, jota ei sovi unohtaa. Pidän erittäin merkityksellisenä myös sitä, että Ylellä on myös monelle erityis- ja kieliryhmälle, kuten muun muassa ruotsinkielisille, viittomakielisille, saamenkielisille ja venäjänkielisille, sisältöä. Se on muun muassa tiedon saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamisen kannalta erittäin keskeistä.

Arvoisa puhemies! Ylellä on monta tärkeää tehtävää, joista monia ei välttämättä tule suoraan edes ajatelleeksi. Sen takia Yleen tehtävät leikkaukset olisivat todella huonoja valintoja.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Merinen.

15.42 Ville Merinen sd: Arvoisa puhemies ja arvostamani edustajat! Ja erityispahoittelut lähtevät edustaja Kiljuselle siitä, että painoin äsken mikrofoninappia, kun hän oli puhumassa, keskeytin hänen puheensa. Ja kiitos edustaja Satoselle tuosta hyvästä avauksesta. [Kimmo Kiljunen: Ei tarte pahoitella!]

Toisin tällaisista uudenlaista näkökulmaa Yleen. Itse olen ehkä tällainen mielenterveysasioiden erityisasiantuntija, varsinkin sosiaalisessa mediassa, ja olen huomannut, että Yle tuottaa varsin paljon tällaista sisältöä, mikä koskee neuropsykiatrisia ongelmia ja mielenterveysasioita. Erityisen kiitollinen olen Ylelle näistä nuorista kertovista dokumentaarista sarjoista, mitä Yle on viime vuosina tehnyt tosi paljon. Veikkaan, että ne ovat semmoisia juttuja, mitä ei tehtäisi niin paljon, jos meillä ei olisi Yleä ja Ylen rahoitusta. Ja se pelko, mikä itsellä on, on se, että jos lähdetään leikkaamaan, niin se koskee juuri näitä tiettyjä, esim. nuortenohjelmia. Emmehän te tietenkään leikkaisi Ylen uutistoiminnasta kovinkaan herkästi, koska se on yksi meidän tärkeimpiä asioita.

Eli etenkin tällaisessa, mitä ehkä muut kanavat eivät niin paljon käsittele, just tällaisessa terveysvaikuttamisessa — kun nykyaikana sosiaalisessa mediassa on tosi paljon kaikenlaista informaatiota, mistä läheskään kaikki ei todellakaan pohjautu tutkimukseen — on erittäin tärkeätä, että meillä on myös tällaisista tietoon perustuvaa dokumentaarista sisältöä, ja Yle on tässä ollut erittäin hyvä.

Yle on tutkitusti Suomen luotettavin uutismedia. Tässä moni jo puhuikin, että näinä aikoina on erittäin tärkeätä, että voi lukea uutisia, mitkä perustuvat luotettavampaan... Itse

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

vietän somessa paljon aikaa, ja siellä on oikeasti niin, että nuorille tarjotaan varsinkin semmoista tietoa, mikä ei perustu mihinkään muuhun kuin johonkin vaikuttamisyritykseen, ja sitä vastaan on taisteltava kovasti.

Sitten varsinkin nuorisossa yksi juttu, mistä itse olen huolestunut, on, että nuoret käyttävät hirveän paljon tällä hetkellä niin sanottua pikasomea, tosi lyhyttä sisältöä. TikTokissa oli vähän aikaa sitten semmoinen, että suosituin videon kesto oli noin 6—10 sekuntia, ja sitä kun katsoo tunnin putkeen, niin aivot ovat aika ylivirittyneet ja kaikenlaisen muun sisällön katsominen on hyvin vaikeaa. Kuka tahansa meistä, joka on katsonut päivän TikTokia, voi illalla yrittää katsoa yhden elokuvan, ja kyllä ensimmäisellä mainoskatkolla todennäköisesti laittaa telkkarin kiinni. Toivoisin, että Yle pitäisi yllä tällaisista pitkäkestoisempaa sisältöä, just tällaisista dokumentaarisempaa, ja sitä vietäisiin kouluihin ja että se ei lähtisi niin voimakkaasti mukaan tähän somen valtavirtaan, mikä nyt on tosi iso juttu tällä hetkellä.

Ymmärrän, että meillä on nyt kovasti leikkauspaineita, ja pyydän ehkä vaan ottamaan huomioon tämän asian, että on tosi tärkeitä, että on tällaisista sisältöä, mikä ei pyöri kaupallisuuden ympärillä, koska nämä jotkut sisällöt ovat semmoisia, mitä ei tulisi tekemään missään muussa tapauksessa kuin että se rahoitus on taattu, vaikka ne eivät olekaan niin kaupallisia. Ja meillä on tietenkin tärkeä asema myös kaupallisella medialla — siitä edustaja Satonen hyvin sanoikin äsken, että se on tärkeä asia.

Ylen ympärillä pyöri tosi voimakas keskustelu, joka on hyvin mustavalkoista, ja se on sitä, että leikataanko vai ei ja kuinka monta sataa miljoonaa, mutta minä enemmänkin toivoisin semmoista rakentavaa keskustelua siitä, miten siitä saadaan mahdollisimman toimiva alusta, niin että suurin osa ihmisistä löytäisi sieltä itselleen jotakin. Eiväthän kaikki tykkää hiihdosta tai jalkapallosta, mutta iso osa tykkää.

Toivon, että Yle-asiaa, ennen kuin leikataan, mietittäisiin tarkasti. Sillä on tärkeä paikka meidän yhteiskunnassamme. — Kiitos. [Kimmo Kiljunen: Oli hyvä neitsytpuhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Keskisarja.

15.47 Teemu Keskisarja ps: Arvoisa puhemies! Yle-veron maksajat näköjään pitävät melko luotettavana Ukrainan sodan, koronan ja ilmastonmuutoksen uutisointia. Onneksi olkoon, Yle! Rohkenen vain kysäistä, punnitseeko kyselytutkimuksen vaaka puolueettomuutta prosentin tarkkuudella. Ei välttämättä. Yleinen mielipide seurailee sitä, mitä aikalainen mediasta näkee, kuulee ja todeksi luulee. 70-luvulla suunnilleen kelpasi neuvostomyönteinen maailmankuva, jonka Yleisradio tarjoili jokaiseen töllöttimeen itsesensuurin taajuuksilla ”vastuullisen sananvapauden” antennit värähdellen. Kenties journalismin historiankirjoittaja 50 vuoden kuluttua hirtahtaa ja parahtaa meidän päiviemme ”eettisille ohjeille”, joilla toimittajat pidättelivät vihaisia puheita.

Hallintoneuvoston kertomuksesta ja kaikista julkisista asiakirjoista puuttuvat Ylen menojen yksityiskohdat. Läpinäkymättömyys ei ole pikkuseikka. Me erotamme ainoastaan uomat, joiden sisällä soljuu 500—600 miljoonaa euroa vuodessa. Mitä maksaa julkisrahoitteinen tosi-tv, tuo henkisen huoltovarmuutemme elinehto? Mikä on hintalappu poliisisarjalle, joka ostetaan ulkomailta? Sitäkö sirkushuvia vaatii pienen kielialueen kukoistus? Ja kiperin kysymys: montako päällikköä ja byrokratian porrasta Yleisradio tarvitsee yhteen omatekoiseen ohjelmaan?

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Uskon, että tämä eduskunta ja seuraava hallitus laajentavat julkisuuslain soveltamisalaa, jotta Ylen kulut näkyvät kunnolla hallintoneuvostolle, kansanedustajille ja jopa rahvaalle.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Päivärinta.

15.50 **Susanne Päivärinta kok:** Arvoisa puhemies! Haluan muistuttaa, että Venäjän raakalaismainen hyökkäyssota Ukrainaan on hallinnut myös kaupallisen median, esimerkiksi Alman, MTV:n ja Sanoman, uutisointia, ei vain Yleisradion. Kaupallinen media on vastannut suomalaisten tiedonsaantitarpeeseen erinomaisesti, mistä kertovat esimerkiksi iltapäivälehtien suorina striimattujen lähetysten ennätysuuret katsojaluvut sekä verkkosivustojen kävijämäärät tehden niistä Suomen suurimmat digitaaliset mediat. Onpa myös kansainvälisiä uutisvoittoja ja siteerauksia saatu esimerkiksi Almasta, joka uutisoi ja skuuppasi Suomen tulevasta Nato-jäsenyydestä. Mutta tästäkin huolimatta, että kaupallisen median resurssit ovat minimaaliset, se pystyy tällaisiin suorituksiin, Yleisradioon kun verrataan, puhumattakaan rahoituksesta.

Yleisradion julkisen rahoituksen merkitys korostuu, kun samalla yksityisen median toimintaedellytyksiä tuetaan Suomessa muita Pohjoismaita kitsaammin. Digitalisaation ja median käytön murroksen myötä meillä on huutava tarve aktiivisemmalle mediapolitiikalle Suomessa. Suomessa on jatkossa edistettävä mediakentän reilua kilpailua ja on uudelleen arvioitava Yleisradion tehtäviä ja rahoitustasoa. Eikä täällä nyt kannata sekoittaa puuroja ja vellejä eikä alkaa huutaa, että nyt sitten sanotaan heipat Pikku Kakkoselle. Tämä ei tarkoita Ylen tärkeiden sisältöjen alasajoa, päinvastoin. Resurssit oikein kohdennettuina saamme entistä laadukkaampia sisältöjä ja nyt heikosti alle 45-vuotiaiden katsojien parempaa tavoitavuutta.

On toki selvää, että Yleisradion riippumattomuus sekä monipuolisen kotimaisen ohjelmiston säilyminen tulee turvata jatkossakin, mutta kyllä meidän on samalla turvattava moniäänisen median sekä kotimaisten tv-tuotantoyhtiöiden, jotka ovat muuten merkittävä työllistäjä ja kansainvälisten investointien houkutin, toimintaedellytykset. Ja voin vakuuttaa teille, että Ylen lakisääteiset tehtävät ja niin sanottu henkinen huoltovarmuus, mistä täälläkin on tänään puhuttu, kyllä kyetään tuottamaan aivan ylenmääräisesti, vaikka organisaatiota tehostetaan ja prosessit modernisoidaan. Myös enemmistö Yle-veroa maksavista suomalaisista tässä julkisen talouden kurimuksessa, jossa jokainen taho ja kotitaloudet kitkuttelevat, toivoo myös Ylen osallistuvan näihin säästötalkoisiin. Sattuneista syistä tunnen hyvin Yleisradion organisaation, vanhanaikaisen ja kalliin organisaation, josta on varaa leikata. Yleensä leikkaukseen mennään siksi, että potilas tervehtyy. Tätä toivon myös Yleisradion kohdalle.

Median moniarvoisuuden turvaaminen kyllä vahvistaa kansanvaltaa, vahvistaa sananvapautta ja vahvistaa demokratiaa. Ja jos joku vielä täällä väittää, ettei huomattavilla taloudellisilla resursseilla varustetun Ylen toiminnalla olisi lainkaan vaikutusta yksityisen median liiketoimintaan tai ettei Yle kilpaile niiden kanssa, kehotan tässä uskomaan Yleisradion hallituksen puheenjohtaja Matti Apusta. Kun Apuselta kysyttiin viime vuoden huhtikuussa, miten hyvin tulospalkitseminen sopii verorahoitteiseen Yleen, jonka ei tarvitse tuskaila tulopuolen kanssa, Ylen hallituksen puheenjohtaja perusteli muun muassa toimitusjohtajan saamia tulospalkkioita sillä, että yleisradioyhtiökin elää kilpailutilanteessa, että kilpailua käydään ihmisten ajasta ja arvostuksesta, että Ylen täytyisi olla relevantti ja ha-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

luttu ja sitten kilpaillaan näitä ylikansallisia viihdejätettä vastaan. Näin hän sanoi. Niinkö? Saanen huomauttaa, että myös kaupallinen media pyristelee samassa kilpailuasetelmassa, erotuksena vain se, että se rahoittaa käytännössä toimintansa itse. — Kiitos. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näyttää siltä, että salissa on halukkuutta pie-
neen debattiin. Eli te, jotka haluatte debattiin osallistua, nousee seisomaan ja painakaa V-
painiketta. — Edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä.

15.55 **Suna Kymäläinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Huomaan,
että eduskuntaan on saapunut uusia edustajia, jotka ovat nyt voimien tunnossa niin sano-
tusti, eli saimmehan me tähän keskustelun, jossa huomaamme näkökulmien eroavaisuutta.

Ihan tähän leikkauslistaan, mihin täällä nyt edellinenkin edustaja vannoi ja vakuutti, että
kaikki suomalaiset haluavat Ylen osallistuvan tähän leikkaustoimenpiteeseen, niin ei se
niin ole. Ei meillä täällä sellaista mahdollisuutta ole, että me puhumme kaikkien suulla,
kun meillä jokaisella on ihan oma suomme olemassa. Tulee huomata se, että VM on toden-
nut, että jos Ylen rahastosiirtoa alennetaan, niin se edellyttää vastaavaa Yle-veron alenta-
mista, joka tarkoittaa, että pitäisi muita veroja korottaa vastaavalla määrällä Yle-veron tuo-
ton alentuessa, eli tämä on nollasummapelä siltä osin. Vetoan tässä oppositiopuolueisiin,
perussuomalaisiin ja kokoomukseen, jotta vastuullinen linja säilyy Ylessä, jotta [Puhemies koputtaa] huoltovarmuudesta pystytään huolehtimaan.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Harakka. — Edustaja Harakka, mi-
krofoni päälle, niin arvokas debatti kuuluu paremmin.

15.56 **Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka** (vastauspuheenvuoro): No niin,
arvokasta debattia. Tärkeä keskustelunaihe, ehkä pari huomiota.

Kun puhutaan valtiontalouden säästöistä, niin todellakin edustaja Kymäläisen sanoja
seuraten kysymyshän ei ole varsinaisesti valtiontalouden säästöistä, jos Yleisradiolta lähde-
tään leikkaamaan. Tehostamista aina tarvitaan, se on ihan selvää, mutta tämä alkaa jo olla
hiukan tällaista meemiluokkaa tämä keskustelu Yleisradion johtoportaiden ylenpalttisesta
määrästä. Yleisradio on julkaissut toimintakertomuksen, josta käy myöskin ilmi tuo kulu-
puoli.

Mutta ennen kaikkea nyt, kun nykyisen hallituksen ministerinä olen saanut olla tuomas-
sa myöskin kaupalliselle suomalaiselle medialle myöskin mediatukea ensimmäistä kertaa
pitkästä aikaa — jopa kahteen eri otteeseen nimenomaan toimitukselliselle työlle — niin
toivoisin, että tämä vastakkainasettelu kaupallisen median ja julkisen median välillä lop-
puisi ja voitaisiin ymmärtää, että se haaste, jota vastaan [Puhemies koputtaa] tässä yhdessä
kansallisen kulttuurin nimissä toimitaan, ovat juuri nämä ylikansalliset some-alustat ja nii-
den mainosyöverit.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja seuraavaksi edustaja Satonen.

15.57 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että keskus-
telu on monipuolista, ja ehkä tässä nyt voin esittää enemmän omiakin mielipiteitäni, kun
tuon virallisen esittelyn jo pidin.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

Näen kyllä niin, että Yleisradiolla on ehdottomasti merkittävä tehtävä sekä uutisten välittäjänä että kansallisen kulttuurin ja, sanotaanko, myöskin niiden merkittävien tapahtumien edustajana, missä suomalaiset haluavat olla mukana — ovat ne sitten Linnan juhlia tai isoja urheilutapahtumia — kaikkien näitten ja ennen kaikkea myöskin näitten vähemmistöryhmien, vähemmistökielien ja muiden edustajana.

Mutta kyllä silti täytyy sanoa se, että ei tässä nyt mitään maailmanloppua ole tulossa, jos Yleisradion indeksi jäädytetään. Sellainen oli voimassa aikaisemminkin, silloin, kun itse olin vetämässä sitä Yle-työryhmää, eikä se mitään dramaattista muutosta aiheuttanut Ylen toimintoihin. Eli pidän kyllä täysin mahdollisena, että toimintaa voidaan tehostaa ilman, että näihin ydintoimintoihin on käytävä kiinni.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Vastauspuheenvuoro, edustaja Kiljunen, Kimmo.

15.59 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Keskisarja käytti hyvän puheenvuoron siltä osin, että hän luonnehti median roolia yhteiskunnissa, ja aivan oikein, kuten te muotoilitte, media luo sen todellisuuskuvan, ja se on edustuksellisessa demokratiassa erityisen keskeistä, kun tehdään päätöksiä sen todellisuuskuvan pohjalta, mitä media luo.

Kun kansainvälisyydestä puhutaan, Euroopan neuvostosta, josta täällä puhuttiin aikaisemmin ja joka nimenomaan seuraa mediavapautta, lehdistövapautta eri maissa, korostetaan julkisten yhtiöiden suurta merkitystä erityisesti silloin, kun niitä valvotaan niin, ettei se ole hallituksen radio, niin kuin Suomessa on malliesimerkki siitä, että se on nimenomaan eduskunnan valvonnan alla. Tämä on mainio tapa saada myöskin poliittisesti monipuolista informaatiota aikaiseksi.

Edustaja Päivärinta täällä totesi, että ei ole reilua kilpailua mediakentässä, kun on julkisesti subventoitu tiedottaja. Kansainvälinen vertailu sanoo aivan toista: kansainvälisesti näyttäytyy niin, että nimenomaan, kun taloudellinen valta saa niskalengin mediailmastosta, silloin meillä on poikkeuksellisen yksipuolista informaatiovirtaa, enkä lähde luettelemaan nyt tässä yhteydessä maita — niitä löytyy eri ilmansuunnista aika paljon. Eli siinä suhteessa on hyvin tärkeätä, että meillä on vahva ankkuri, [Puhemies: Minuutti!] julkinen yleisradiotoiminta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Vastauspuheenvuoro, edustaja Tynkkynen, Oras.

16.00 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Päivärinta puhui Yleisradio-organisaation tehostamisen ja modernisoinnin puolesta, ja vaikeapa siitä on eri mieltä ollakaan, mutta kun esitetään suuruusluokkaa neljänneksen leikkausta Yleisradion budjettiin, niin silloin ei kyse ole tehostamisesta ja modernisaatiosta vaan pikemminkin amputaatiosta. Edustaja Päivärinta, mistä te löytäisitte Ylen budjetista 144 miljoonaa euroa tehostamalla ja modernisoimalla?

Edustaja Satonen puhui indeksijäädytyksestä, mutta teidän puolueenne esityksessä on ollut yli 100 miljoonan euron leikkaus Yleisradion rahoitukseen. Millaisella indeksijäädytyksellä te uskotte saavanne yli 100 miljoonan euron säästön aikaiseksi?

Ja kun edustaja Päivärinta sinänsä aivan oikein kiinnitti huomiota siihen, että Suomessa yksityisiä mediataloja tuetaan vähemmän kuin muissa Pohjoismaissa, niin silloin olisi pai-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

kallaan esittää lisää tukea näille yksityisille mediataloille eikä vain leikata Yleisradion rahoitusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Satonen.

16.01 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitin tässä nyt edellisessä puheenvuorossa oman näkemykseni siitä, mikä sillä kokemuksella, joka minulla on Ylen toiminnasta, on realistista. Näen kyllä niin — siinä olen edustaja Päivärinnan kanssa täysin samaa mieltä — että Ylenkin on osallistuttava näihin taloustalkoisiin, jotka nyt nykyisen hallituksen toimesta ovat seuraavalle kaikilta osin jäämässä. Tässä yhteydessä itse pidän realistisena tasona tätä indeksijäädystä, joka on siis aikaisemminkin tehty. Se ei ole niin iso summa kuin mistä tässä on puhuttu, mutta sekin tietysti riippuu inflaation tasosta. Se on varmaan joitakin kymmeniä miljoonia tämän neljän vuoden aikana.

Mutta sitten korostan kyllä sitä, että myöskin tässä kaupallisen median suhteessa on erittäin tärkeitä, että yhteistyötä kehitetään. Esimerkiksi indien osalta tämä yhteistyö on toiminut erittäin hyvin, että saadaan vaikka suomalaisia dokumentteja ja tv-sarjoja maailmalle tämän yhteistyön kautta, ja silloin tarvitaan [Puhemies: Minuutti!] sekä Yle-rahoitusta mutta myös kaupalliselle medialle toimintaedellytyksiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Myönnän vielä viimeisen vastauspuheenvuoron tässä debatissa edustaja Harakalle, olkaa hyvä. Sen jälkeen mennään puhujalistaan.

16.02 **Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleen kiinnitän huomiota siihen, että kun tässä puhutaan julkisen talouden tasapainottamistarpeesta, niin se, että Yleltä vaaditaan leikkauksia, ei vaikuta julkiseen talouteen, koska Yle-veroa kerätään suoraan kuluttajilta. Toisin sanoen siltä osin, kun haluttaisiin laskea esimerkiksi Yle-veron tasoa, se ei vaikuttaisi julkisen talouden menoihin millään tavalla.

Sen sijaan tietenkin on juuri niin, että hallitus on toteuttanut tasapuolisuuden vuoksi myöskin näitä ensimmäisiä koronatukia ja myöhemmin ylipäätään haasteellisen tilanteen johdosta tarvittavia, kaupalliselle medialle avoimia toimituksellisen työn tukia. Kaikin mokomin soisin seuraavan hallituksen tätä linjaa jatkavan, mutta siinä tapauksessa sitten itse asiassa tulee sinne miinuspuolelle vähän lisää. Mutta jos halutaan huolehtia tasapuolisesta suomalaisen median kokonaisuudesta, niin silloin ilman muuta Yleisradion leikkaamisen sijaan pitäisi puhua [Puhemies: Minuutti!] koko mediakentän voimakkaammasta tukemisestä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ja nyt mennään puhujalistaan. — Seuraavana edustaja Seppänen.

16.03 **Sara Seppänen ps:** Arvoisa puhemies! Yleisradion toiminta perustuu yleisradiolaikiin, ja on hieno asia, että meillä on viestintäkanava, jonka tehtävä on palvella Suomen kansaa ja tarjota informaatiota, uutisia, urheilua ja tiedettä jokaiselle kansalaiselle.

Tässä hallintoneuvoston kertomuksessa mainitaan, että Ylellä ja muulla kotimaisella medialla on tärkeä rooli luotettavan mediaympäristön ja korkeatasoisen journalismin turvaajana. Ylen tulisi kuitenkin olla myös huolissaan tasapuolisuuden ja objektiivisuuden

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

suhteen kaikissa tarjoamissaan median muodoissa. Kritiikiltä ei tule sulkea silmiä. Erityisesti verovaroin tuotetulla sisällöllä tulee olla tarkka valvonta ja myöskin kritiikin suhteen kestävyys. Ylen tehtävää tulee entisestään kirkastaa. Hyvät puheet tässä edellä edustaja Keskisarjalta ja edustaja Päivärinnalta Ylen kulujen läpinäkyvyyden puolesta.

Ylen tulisi mielestäni rohkeasti tai entistä rohkeammin tarjota tiedettä, historiaa, kansan sivistämiseksi. Ylen tulisi nimenomaan olla tässä ajassa vastapaino kiinalaiselle algoritmille TikTokissa, joka suoltaa eurooppalaisille nuorille pääasiassa hömppää. Mielestäni Ylen viihdesisältöjen tarjontaa tulisi vähentää ja sen sijaan keskittyä tarjoamaan suomalaisille monipuolisesti kansainvälistä ja kansallista urheilua ja luotettavaa tasapuolista uutisointia sekä tiedettä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

16.06 Jaana Strandman ps: Arvoisa puhemies! Ylen tehtävä on välittää ajankohtaista tietoa, tapahtumia ja oppimateriaalia sekä viihdettä suomalaisille. Täällä salissa on tuotu esille Ylen merkitys kulttuurin näkökulmasta. Näyttää kuitenkin siltä, että toiminta on laajentunut alueille, joilla se kilpailee kaupallisten toimijoiden kanssa. Edustajat Keskisarja ja Seppänen pitivät juuri erittäin hyvät puheenvuorot tarpeesta tarkastella Yleä kokonaisvaltaisesti. Tätä väistämättä on tehtävä kriittisesti. Ei ole tarkoituksenmukaista, että verorahoilla kilpaillaan ja heikennetään markkinoilla olevien muiden, kaupallisten yritysten liiketoimintaa. Ylen täytyy suoraviivaistaa toimintaansa, keskittyä tarjonnassaan tärkeimpiin tehtäviinsä ja kohdentaa resurssejaan niiden suuntaisesti. Ylen tulee sopeuttaa toimintakulujaan ja osallistua säästötalkoisiin. Kohtuuttomasti kasvanut kulurakenne ei näy ohjelmien laadussa. Kustannussäästöt tulee käyttää kokonaisuudessaan Yle-veron laskemiseen veronmaksajille. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Asell.

16.07 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on Yleisradion hallintoneuvoston toimintakertomus. Toimintakertomuksella Yle kertoo, miten laissa asetetut vaatimukset täytetään, kuinka suomalaiset Ylen sisältöjä käyttävät ja miten kerätyt varat käytetään. Olen itse saanut olla Ylen hallintoneuvoston jäsenenä muutaman vuoden, ja olen kyllä sinä aikana vakuuttunut Ylen toiminnan ammattimaisuudesta, riippumattomuudesta ja vastuullisuudesta. Yle on näyttäytynyt minulle myös hyvin innovatiivisena yhtiönä, joka pyrkii elämään ajassa, luomaan uutta ja sopeutumaan ajan haasteisiin.

Toiminnan laadukkuus näkyy myös siinä, miten kansalaiset suhtautuvat Yleisradion palveluihin ja merkitykseen. Luottamus on korkealla tasolla. Yli 90 prosenttia suomalaisista käyttää Ylen sisältöjä ja palveluja viikoittain ja kokee, että Yle on onnistunut tehtävässään — tarkalleen ottaen 94 prosenttia. Se on niin iso luku, että se voidaan saavuttaa vain kattavalla, laadukkaalla ja moniäänisellä tuotannolla. Yle on Suomen luotetuin uutismedia sekä ylipäätään mediayhtiö. Ylellä on julkisen palvelun tuottajana keskeinen tehtävä sananvapauden, sivistyksen ja oppimisen edistämiseksi, kansallisen ja alueellisen kulttuurin vahvistamisessa sekä erityisryhmille ja vähemmistöille suunnattujen palvelujen tuottamisessa.

Arvoisa puhemies! Luotettavan tiedon tarve kasvaa entistä tärkeämmäksi tässä ajassa, ja sen jokainen maailman menoa seuraava myöskin tiedostaa. Disinformaatio ja informaatio-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

vaikuttaminen ovat nousseet erityisesti sosiaalisen median kanavien kautta jatkuvasti, ja teknologian kehittyminen mahdollistaa yhä vaikeammin havaittavan manipulaation viestinnässä ja myöskin niin sanotussa uutistoiminnassa. Tiedonvälitys ja disinformaation välitys jakavat maailmaa yhä voimakkaammin. Olemme voineet havaita, miten esimerkiksi Venäjän pitkäaikainen informaatiovaikuttaminen on vaikuttanut kansainvälisesti. Venäjän omat kansalaiset, jotka seuraavat Venäjän valtion televisiota, television uutisointia ja tarinaa, elävät ihan eri todellisuudessa kuin esimerkiksi länsimaat. Venäjällä oikean informaation saantia on rajoitettu ja estetty, ja valtion kanavat on valjastettu propagandan tuottamiseen. USA:ssa taas bisnestä tekevät monet mediat, jotka luovat sisältöä, joissa vain mielikuvitus on rajana. Salaliittoteoreetikot kehittävät tarinaa niin, että edes Hollywoodin fiktion käsikirjoittajat eivät pysy perässä. Jakaantuneet ja eri todellisuuksissa elävät ihmiset tappelevat siitä, mikä on asioiden oikea laita. Näihin peilaten näemme, miten tärkeä on luotettava media.

Tässä ajassa on siis entistä tärkeämpää, että meillä on laadukas, luotettava ja ammattimainen Yleisradio ja sillä on myös riittävät resurssit pitää huolta palveluiden tasosta, monipuolisuudesta ja muun muassa huoltovarmuudesta, jota tässä ajassa on myös koko ajan kehitettävä. Valitettavasti varasuunnitelmien tarve on noussut konkreettisemmin arkeemme kaikella tavalla, siis myös tiedonvälityksen suhteen.

Tulevan hallituksen toivon pitävän huolen Yle-instituution riittävästä rahoituksesta. Kansalaiset luottavat Yleen, sitä ei pidä heikentää. Erityisen huolissani olen perussuomalaisten tavoitteista leikata 25 prosenttia Ylestä, jotka tarkoittaisivat 144 miljoonan euron leikkausta. Se tarkoittaisi irtisanomisia, pahimmillaan uutistuotannon kaventumista, esitysoikeuksien hankinnan kaventumista, kulttuurin ja urheilun tuotannon vähentämistä.

Yle tiedotti tänään hankkineensa yleisurheilun EM-kisojen esitysoikeudet vuoteen 2026 asti. Se on hieno asia ja iloinen uutinen monille urheilun ystäville. On hienoa seurata esimerkiksi Wilma Murron, Reetta Hurskeen ja monien muiden yleisurheilijoiden kilpailemista. Voimme seurata Ylen kanavilta monia muitakin urheilulähetyksiä. Yle näyttää lakisääteisesti useita huipputapahtumia urheilun saralta, mutta arvoturnausten tai esimerkiksi olympialaisten esitysoikeudet eivät ole ilmaisia. Näitä sopimuksia tekemällä Yle turvaa sen, että kaikki urheilu ei siirry maksullisille kanaville. Ja tässä halusinkin vielä sanoa viestiä hallintoneuvoston puheenjohtajalle Arto Satoselle, joka tässä äsken oli — kun on siellä hallitusneuvotteluissa ja tietää Ylen arvon ja merkityksen — että puolustaa Yleä siellä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

16.12 **Anna-Kristiina Mikkonen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Keväällä 2022 julkaistussa valtioneuvoston turvallisuusselonteossa todetaan, että ”turvallisuuspoliittisen tilanteen muututtua on tärkeää, että Yleisradio ja muut mediat pystyvät huolehtimaan luotettavan ja ajankohtaisen tiedon tuottamisesta ja jakamisesta, kansalaisten henkisen kriisinsietokyvyn tukemisesta ja informaatiovaikuttamisen tunnistamisesta ja ennen kaikkea torjumisesta”. Muuttuneessa maailmantilanteessa ja jatkuvasti muuttuvassa digitaalisessa tietoympäristössä kriittisen medialukutaidon tarve korostuu entisestään internetissä lisääntyneen mis- ja disinformaation sekä hybridivaikuttamisen aikana. Ylellä ja muulla kotimaisella medialla on erittäin tärkeä rooli luotettavan mediaympäristön ja korkeatasoisen journalismin turvaajana. Luotettavaa, riippumatonta ja monipuolista tiedonvälitystä tarvitaan. Viime

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

vuonna Ylen sisältöjä ja palveluja käytti viikoittain keskimäärin 94 prosenttia suomalaisista, ja Yle koetaankin edellisvuosien tapaan Suomen luotettavimpana uutismedianana.

Ylellä on myös keskeinen merkitys kotimaisen kulttuurin edistäjänä ja luovan kulttuurin ja luovan alan työllistäjänä. Yle muun muassa taltioi kantanauhalle suomalaista kulttuuriperimää tulevia sukupolvia varten.

Näinä epävarmuuden aikoina kulttuuriperimän, demokratian ja sananvapauden näkökulmasta on riippumattoman, moniäänisen, lokaalisti ja globaalisti läsnä olevan ja laadukkaan median toimintaedellytykset turvattava. Sekä kokoomus että perussuomalaiset ovat vaihtoehtobudjeteissaan esittäneet käytännössä huomattavia leikkauksia Ylen rahoitukseen. Ylen rahoituksesta leikkaaminen ei edistä sananvapauden ja kansalaisten tiedonsaantioikeuden toteutumista. Ylellä on julkisen palvelun mediayhtiönä lakisääteinen tehtävä — tarjoamisvelvoite oikeastaan — yhdenvertaisesti tuottaa palveluita meille kaikille. Yle tarjoaa monipuolista tietoa, yleissivistystä ja kansalaisten osallisuutta tukevia kokemuksia. Yleisradiotoiminta ylipäätään tukee demokratiaa, edistää keskinäistä ymmärrystä sekä kansalaisten yhdenvertaisuutta median käyttäjinä muuttuvassa yhteiskunnassa. Olkoon Yle jatkossakin strategiansa mukaisesti kaikille yhteinen, jokaiselle oma.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nikkanen.

16.15 Saku Nikkanen sd: Arvoisa rouva puhemies! On ollut aika valitettavaa tässä salikeskustelussa huomata se, kun yksityinen media ja Yleisradio laitetaan niin kovasti vastakkain. Lienee varmaan kaikille täällä ihan selvää, että me tarvitsemme niitä molempia. On ollut aika valitettavaa myös se, että tavallaan Yleisradiota nyt tuodaan jonain talouden tasapainottajatekijänä tähän keskusteluun, sillä niin kuin tässä on aikaisemmin kuultu, eihän se tätä valtiontaloutta oikaise, kun Yleisradiolta leikataan. Varmasti on niin, että sielläkin täytyy toki toimintoja käydä läpi, mutta luotan täysin meidän tulevaan hallintoneuvostoomme, että se sitä ohjausta siellä myöskin antaa.

Yleisradiolain mukaan Ylen tehtävänä on tuoda monipuolinen ja kattava julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Näitä sisältöpalveluja tulee tarjota yleisissä viestintäverkoissa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti. Tämänhän me tiedämme.

Ylen lainmukaiset laajat perustehtävät tulee pitää kirkkaana mielessä, kun hallitusneuvotteluja käydään, niin kuin tässä on useassakin puheenvuorossa jo todettu. Terveisten sinne on syytä mennä myöskin perille. Tämä ei ole säästöohjelmien kohde, ja se tulisi myös näissä hallitusneuvotteluissa ymmärtää.

Ylen tehtäviä kaikkien suomalaisten riippumattomana ja tutkitusti suomalaisten eniten luottamana mediana ei tule kaventaa, eikä sen rahoitusta voi leikata ilman, että sen tehtävä monipuolisen ja monikielisen mediapalvelun tarjoajana vaarantuu. Erityisesti huomioon otettavaa näin Euroopassa riehuvan sodan aikana on se, että Ylellä on viranomaistiedotuksen ja varautumistiedotuksen hoitamisen tehtävä näissä poikkeusoloissa. Näin tärkeän tehtävän hoidosta ei ole mahdollista rahoitusta vähentää oikeastaan mitenkään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kymäläinen.

16.17 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin käsittelyssä on Ylen hallintoneuvoston kertomus. Haluan ihan ensimmäiseksi kiittää hallintoneuvoston edelli-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

sellä kaudella toiminutta puheenjohtaja Arto Satosta, joka valitettavasti ei ole nyt itse näitä kiitoksia tässä kuulemassa enää, mutta hän on johtanut hienosti ja rakentavasti hallintoneuvoston työtä kuluneen kauden. Itsekin olen saanut kahdeksan vuotta eli kaksi kautta jo hallintoneuvostossa vaikuttaa, ja näen vahvasti Ylen toiminnan tärkeyden tälle Suomen kansalle, meidän sivistykselle, tasa-arvolle, demokratialle, sananvapaudelle ja niin edespäin — näitä vahvoja arvoja, joita tässä keskustelussa on laajalti myöskin käytetty.

Näihin leikkauslistoihin haluan itsekin mennä. Kun äsken tässä sivusin edustaja Satosta, niin mielestäni edustaja Satonen toi rakentavalla tavalla ja kestäväällä tavalla esille näiden leikkausesitysten epärealistisuuden, joita kokoomuksen ja perussuomalaisten osalta on esitetty ennen vaaleja ja joille tässäkin keskustelussa on ilmeisesti myöskin puolustajansa löytynyt. Oman kantansakin edustaja Satonen toi: hän esittää itse huomattavasti pienempiä summia kuin nämä valtavat esitykset, joissa perussuomalaiset tekevät ennätyksen 144 miljoonalla eurolla, joka vääjäämättömästi näivettäisi tätä toimintaa.

Ylen vahvuus ovat alueelliset toimitukset, ja on myös Suomen vahvuus tällä hetkellä, että meillä on alueelliset toimipisteet. Jos meille ilmestyisi uhkatekijöitä, hyökkäystä vaikka meidän suurinta ja kauneinta eli Pasilan lähetystornia kohtaan ja niin poispäin, niin meillä on Ylellä silti rakennettu kattava toimintaverkko ympäri Suomen näihin eri alueitten pisteisiin, joista me ihmiset saamme sitten sen kriittisen ja äärimmäisen tärkeän tiedon siinä kohtaa, jos Suomea kohtaan esiintyy vahingoittavaa tai hyökkävää toimintaa. Tämä täytyy muistaa silloin, kun puhutaan näistä yli 100 miljoonan euron leikkauksista. Nuo yli 100 miljoonan euron leikkaukset tarkoittaisivat suoraan esimerkiksi aluetoimitusten poistamista — niin isosta asiasta tässä puhutaan. Ja kun mietitään tätä maailmanaikaa, turvallisuustilannetta, jossa elämme, niin tämän epävarmuuden aikana meidän tehtävä olisi päinvastoin vahvistaa ja tuoda turvallisuudentunnetta eikä päinvastoin lietsoa lisää sitä, mitä nämä leikkauspuheet, jotka ovat mielestäni aika vastuuttomiakin, tekevät.

Ja kuten tässä on keskustelun aikana jo toistettu useaan kertaan, niin Yle-rahastosiirron alentaminen edellyttää vastaavaa Yle-veron alentamista. Siten vastaava valtiontalouden vahvistuminen edellyttäisi muiden verojen korottamista vastaavalla määrällä kuin Yle-veron tuotto alenee — eli tämä, mitä tässä on esitetty, on niin kuin hölmöläisen takin, peiton jatkamista. Sen vuoksi toivon ja edelleen toistan vetoomukseni perussuomalaisille ja kokoomukselle, että kun siellä Säätytalolla nyt tehdään ohjelmaa, niin ymmärretään, että näinä aikoina tämä asia, tämä huoltovarmuuden heikentäminen, ihmisten turvallisuudentunnetta vahvistavan toiminnan heikentäminen ei ole järkevää, ja toivon ja vetoan, ettei Ylestä leikata tämän turvallisuustilanteen vuoksi.

Tässä toimintakertomuksessa tuli esille se, mitä hallintoneuvostokauden aikana olemme valitettavasti nyt jo useampaan eri kertaan joutuneet kohtaamaan, eli nämä valitukset muilta medioilta EU-oikeuksiin ja niin poispäin, joka on teettänyt paljon selvitystyötä tietenkin Ylessä itsessään mutta myöskin sitten poliittisesti. Toivoisin, että me pystyisimme kehittämään tätä tärkeää mediakenttää rinta rinnan ilman tätä vastakkainasettelua, ilman jatkuvia oikeudenkäyntejä, jotka sitten vain syövät resursseja muusta toiminnasta.

Mutta kaiken kaikkiaan, kun informaatiovaikuttamista, disinformaatiota ja valeuutisia kohtaamme yhä enemmän, sitä suuremman roolin Yle toiminnallaan tarvitsee.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen poissa. — Edustaja Holopainen.

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

16.22 **Hanna Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Olemme täällä keskustelemassa Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksesta. Kuten vilkkaasta keskustelusta on huomattu, niin tämä on äärimmäisen tärkeä aihe. Täällä on monessakin edeltävässä puheenvuorossa nostettu esiin mutta toistan nyt vielä itsekkin, että Yleisradiolla on valtavan tärkeä merkitys demokratialle, kulttuurille sekä myös sille, että mahdollistetaan kaikkien eri väestöryhmien osallisuutta tässä yhteiskunnassa. Kun nyt on noussut suuri huoli siitä, että Yleisradion rahoitusta mahdollisesti oltaisiin leikkaamassa — tällaisia osa hallitusneuvotteluissa olevista puolueista on nostanut esiin — se on tietenkin valtava riski sille, että menetämme näitä hyötyjä, joita Yleisradio tällä hetkellä palveluillaan tuottaa. Yle on erittäin tärkeä kivijalka koko meidän yhteiskunnan toimivuudelle ja yhteiskuntarauhalle.

Tässä ajassa jos missä olisi erityisen tärkeää suojata demokratiaa ja vahvistaa demokratiaa, vahvistaa ja edistää ihmisten osallisuutta. Viime kaudella on nähty esimerkiksi koronapandemian oloissa tai silloin, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan, kuinka valtava tarve ihmisillä on tällaisen luotettavan, riippumattoman tiedon saannille, ja siltäkin osin olisi tärkeätä, että jatkossakin meillä on tarjota kaikille matalalla kynnyksellä helposti saavutettavaa tietoa, kaikille väestöryhmille heidän tulotasostaan ja muista mahdollisuuksistaan huolimatta, niin että se ei olisi pelkästään kaupallisten palveluitten varassa. Täällä on toisaalta ehkä turhaankin nostettu vastakkainasettelua kaupallisten toimintojen ja Yleisradion toimintojen välillä, julkisen palvelun mediapalveluitten välillä. Olisi tärkeätä, että näkisimme tämän koko mediakentän tarpeellisuuden tässä ajassa ja tulevaisuudessa.

Erilaiset tekniset ratkaisut todennäköisesti tulevat vaikeuttamaan tulevaisuudessa tällaisen valeinformaation tunnistamista, ja sikäläkin olisi tärkeätä, että tuolla Säätövalokoneilla mieluummin kuin mietittäisiin, vapautetaanko julkista mediapalvelua, mietittäisiin, kuinka pystyttäisiin luomaan semmoinen strategia, jolla voidaan vahvistaa ja kehittää meidän koko yhteiskunnan suojautumista tällaisesta valeinformaatiosta ja Venäjän vaikuttamisyrityksiä vastaan. Meillä pitäisi olla semmoinen strategia, kuinka ihmisten medialukutaitoja pystyttäisiin vahvistamaan. Tämä olisi äärimmäisen tärkeätä, ihan yhtä tärkeätä kuin tämä, kun välillä tuntuu, että on helpompi löytää ikään kuin yhteisymmärrystä siitä, että esimerkiksi puolustuksen ja tällaisen kovan turvallisuuden määrärahoja oltaisiin lisäämässä, mutta kuitenkin kun tämä on ihan yhtä lailla tärkeätä suojautumista erilaista vihamielistä vaikuttamista vastaan, niin toivoisi, että sille nimenomaan siellä Säätövalokoneilla löytyy ymmärrystä. Kun näissä eduskuntaankin nyt valituissa edustajissa on paljon turvallisuusalan osaamista, niin toivoisi, että nimenomaan tällainen laaja-alainen näkemys turvallisuudesta säilyy monipuolisesti ja laadukkaasti täällä meidän päätöksenteon osana. Koska meillä on nyt paljon kokemusta viime kaudelta yllättävistä tilanteista, meillä pitää olla valmiutta suojautua. Tosiaankin Yleisradion toimintaedellytykset pitää turvata niin, että se toimii sekä normaalioloissa että sitten poikkeusoloissa, ja tässä tapauksessa on kysymys hyvin tällaisesta erityislaatuudesta toiminnan turvaamisesta ja sen koko palvelun vahvistamisesta kaikissa mahdollisissa olosuhteissa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Harakka poissa. — Edustaja Viitala.

16.26 **Juha Viitala sd:** Arvoisa rouva puhemies! Yleisradion hallintoneuvoston kertomus viime vuodelta sekä käynnissä oleva keskustelu herättivät muutamia ajatuksia.

Nyky-yhteiskunnassa käymme jokainen jatkuvaa seulontaa luotettavien ja esimerkiksi ulkomailta peräisin olevien informaatiovaikuttamisen, disinformaation ja valeuutisten vä-

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

lillä. Tässä epävarmassa maailmantilanteessa tulee turvata kansalaisille riippumattoman tiedon saanti. Tässä viitekehyksessä Yle on aivan keskeisessä roolissa.

Edellisinä vuosina Ylen palveluja käytti viikoittain 94 prosenttia suomalaisista ja 92 prosenttia arvioi, että Yle onnistui tehtävässään erittäin hyvin, hyvin tai melko hyvin. Suomalaisen luotto Ylen julkisen palvelun uutistoimintaan kasvoi kaksi prosenttiyksikköä viime vuoteen nähden ollen nyt 85 prosenttia. Yhtä suuri osa väestöstä on sitä mieltä, että Ylen tarjoamat sisällöt ovat monipuolisia. Nämä luvut kertovat siitä, miten laadultaan merkittävä informaation tuottaja Yle on. On tärkeää, että meillä on riippumaton media, joka tarjoaa palveluitaan alueellisesti laajasti ja erityisryhmille ja vähemmistöille saavutettavuus, ei taloudellinen hyöty edellä.

Eräät Säätytalolla neuvottelevista puolueista ovat esittäneet mahdollisia leikkauksia Yle-rahoitukseen. Nämä mahdolliset leikkaukset olisivat isku sivistyksen, kulttuurin, oppimisen edistämiseen. Lisäksi on huomioitava, että tämä merkitsisi käytännössä tarvetta muiden verojen korottamiseen vastaavalla määrällä Yle-veron tuoton laskiessa.

Edustaja Merinen sekä muutamat muut puhuivat tässä keskustelussa aiemmin sosiaalisen median ilmiöistä, ja ne ilmiöt eivät olleet kaikki kovinkaan positiivisia ja tuntuvat vain lisääntyvän. Sosiaalisen median ottaessa valtaa on Ylen kaltaisella toimijalla tilausta myös tulevaisuudessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ovaska.

16.29 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Jos lähdetään liikkeelle tästä toimintakertomuksesta, niin mieleen tietysti juolahtaa se, että kun nykyinen laki vaatii, että tämä hallintoneuvoston kertomus käydään vuosittain täällä eduskunnassa, niin en tiedä, onko se aina mitenkään tarkoituksenmukaista, että joka vuosi perehdymme niin tiiviisti koko eduskuntasalin voimin Yleen — tämä ehkä pohdittavaksi lainsäätäjille tulevaa varten. Tokihan se antaa erityisesti niille puolueille, jotka oppositiossa ovat, pelimerkkejä arvioida ja katella Ylen toimintaa ja sitä, miten valtio on siellä omaa kädenjälkeänsä käyttänyt, mutta tämä Ylen hallintoneuvoston toimintakertomuksen käsittely on mielestäni ehkä aika raskas prosessi.

Mutta se kritiikki olkoon vain pieni osa tätä, koska mietin, miltä Ylen tulevaisuus näyttää. Kyllähän me näemme, että taloustalkoot koskevat koko maata, ja niin ne tulevat koskemaan myös Yleä, ja näin pitääkin olla. Mutta sitten katse kiinnittyy siihen, mitä ne toimet siellä Ylen sisällä ovat ja mikä se taloudellinen taso sitten on: paljonko Ylellä on käytettävissään rahaa jatkossa, ja kuinka me huolehdimme, että ne ratkaisut tulee tekemään itse Yle ja ne henkilöt, jotka Yleä johtavat, eivätkä poliitikot.

Me muistamme tästä salista esimerkiksi perussuomalaisten media- ja kulttuuripoliittisen ohjelman, jossa todettiin hyvin tarkkaan se, miten Yle käyttää liikaa rahaa henkilöstökuluihin tai liikaa rahaa ruotsinkieliseen ohjelmatuotantoon, tai se, että Ylen ei pitäisi missään tapauksessa edistää kulttuurista moninaisuutta. Muistan tuosta ohjelmasta myös sen, kun siinä sanottiin, että jollei Ylen journalistinen taso nouse ja tuotannon laatu parane, niin silloin siirrytään pois Yle-verosta ja se korvataan maksukortilla. Eli sinne ohjelmaan oli kirjoitettu ikään kuin tämmöinen kiristys, jolla sitten varmistettaisiin se, että poliitikot puuttuisivat siihen, mitä Ylessä tapahtuu.

Todella toivon, että ne puolueet, jotka nyt tuolla Säätytalolla ovat, eivät koske siihen sisältöön, mitä Yle tekee ja päättää, vaan ne päättävät sen rahoituksen tason ja päättävät, että

Pöytäkirja PTK 5/2023 vp

se taso on sellainen, että Yle tulee toimeen ja Yle huolehtii myöskin siitä alueellisesta näkyvyydestä. Ennen kaikkea, kun mietitään uutis- ja ajankohtaisohjelmia, alueuutisia, myöskin urheilukisoja, jos meille tämä maksukortti tulisi, niin ei tavallisella kansalla olisi varaa tuolla ostaa näitä maksukortteja, seurata hiihtoa, jääkiekkoa ja muita kisoja Ylen kautta, koska silloin taas me lähdetäisiin kisaamaan siitä, millaista palveluntarjontaa julkinen yleisradioyhtiö tekee. Eli toivon todella, että nyt hallitusohjelmaneuvoittelussa olevat puolueet ottavat järjen käteen ja miettivät sitä, mikä on poliitikkojen rooli ja mikä sitten taas on niiden ihmisten rooli, jotka Yleä johtavat.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulain 67 §:n 1 momentin ja 137 §:n 1 momentin muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 1/2023 vp
Valiokunnan mietintö YmVM 1/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 9.5.2023 pidettävään täysistuntoon.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 2/2023 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 1/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 9.5.2023 pidettävään täysistuntoon.

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on tiistaina 9.5.2023 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola